

Załącznik
do Uchwały Nr
Rady Miasta Lublin

z dnia2013 roku

w sprawie przyjęcia „Programu działań na rzecz
niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin
na lata 2013 – 2015”

**PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIESZKAŃCÓW
MIASTA LUBLIN
AKTUALIZACJA NA LATA 2013-2015**

LUBLIN 2013 ROK

Spis treści

WSTĘP	4
1. ŚRODOWISKO OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	9
1.1. Definicje niepełnosprawności	9
1.2. Szacunkowe określenie liczby osób niepełnosprawnych w Polsce i w Lublinie	10
1.3. Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba na tle innych problemów społecznych w Lublinie – analiza porównawcza	11
1.4. Orzecznictwo osób niepełnosprawnych w Lublinie.....	13
2. ANALIZA DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W LUBLINIE – STAN Z LAT 2010-2011	16
2.1. Dostępność architektoniczna oraz dostępność przestrzeni publicznej w Lublinie (analiza, diagnoza, wytyczone cele i działania).....	16
2.1.1 Dostępność pojazdów komunikacji miejskiej w Lublinie	17
2.2. Dostęp do informacji.....	19
2.3. Organizacje pozarządowe w systemie wsparcia osób niepełnosprawnych	20
2.4. Rehabilitacja społeczna – zespół działań realizowanych jako zadania Powiatu i Gminy oraz inne działania na rzecz osób niepełnosprawnych realizowane przez MOPR	22
2.4.1. Warsztaty terapii zajęciowej	23
2.4.2. Zakład aktywności zawodowej	25
2.4.3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami	26
2.4.4. Programy realizowane przez Dział ds. pozyskiwania i realizacji projektów MOPR w Lublinie kierowane do osób niepełnosprawnych.....	27
2.4.5. Wyposażenie placówek służących do rehabilitacji osób niepełnosprawnych w środki transportu	29
2.4.6. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane w ramach środków PFRON będących w dyspozycji powiatu przez Dział ds. osób niepełnosprawnych MOPR	29
2.4.7. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	31
2.4.8. Organizowanie systemu pomocy instytucjonalnej dla osób niepełnosprawnych, ich rodzin i przyjaciół	32
2.4.9. Ośrodki wsparcia	33
2.5. Edukacja dzieci i młodzieży – dostosowanie oferty istniejących szkół i placówek do potrzeb dzieci niepełnosprawnych i niepełnosprawnej młodzieży	35
2.5.1. Przedszkola	36
2.5.2. Szkoły	38
2.5.3. Specjalne Ośrodki Szkolno - Wychowawcze	40
2.5.4. Prowadzenie zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.....	41
2.5.5. Nawiązanie współpracy oraz wymiana danych o liczbie niepełnosprawnych dzieci w celu programowania i zabezpieczania ich potrzeb edukacyjnych.....	42

2.5.6. Rozwijanie form kształcenia zintegrowanego i wspieranie młodzieży w zakresie preorientacji zawodowej.....	42
2.6. Aktywność zawodowa niepełnosprawnych mieszkańców Lublina.....	43
2.6.1. Działalność Miejskiego Urzędu Pracy na rzecz aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych mieszkańców Lublina	43
2.6.2. Wspieranie działań z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych	47
2.7. Zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych osób niepełnosprawnych i ich rodzin	48
2.7.1. Utworzenie mieszkań chronionych.....	49
3. CELE PROGRAMU.....	51
4. POTRZEBY W ZAKRESIE WSPARCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W LUBLINIE.....	52
4.1. Wspieranie i realizacja działań zmierzających do udostępnienia przestrzeni publicznej oraz informacji.....	52
4.2. Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych.....	54
4.3. Podniesienie efektywności systemu rehabilitacji społecznej	56
4.4. Integracja społeczna dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	59
4.5. Aktywność zawodowa niepełnosprawnych mieszkańców Lublina	60
5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	61
6. ZADANIA DO REALIZACJI NA LATA 2013-2015	61
PODSUMOWANIE	62
WYKAZ TABEL I WYKRESÓW.....	64
ZAŁĄCZNIKI	65

WSTĘP

Zapewnienie niepełnosprawnym mieszkańcom Lublina możliwości godnego funkcjonowania i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym jest celem zamieszczonym w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2013 – 2015”. Odpowiedzią na potrzeby środowiska osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności jest „Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin na lata 2013 – 2015” – ujmujący działania na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych w sposób interdyscyplinarny.

Wspólne działanie samorządu, jego jednostek organizacyjnych oraz organizacji pozarządowych pozwala w pełni wykorzystać potencjał naszego miasta. Wzajemne uzupełnianie środków z różnych źródeł (budżet miasta, środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki organizacji pozarządowych oraz środki unijne) pozwoli kompleksowo wesprzeć osoby niepełnosprawne i ich rodziny.

Godne i aktywne funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w życiu osobistym, społecznym i zawodowym winno polegać nie tylko na zaspokajaniu ich potrzeb, ale przede wszystkim na wyrównywaniu różnic, które wynikają z niepełnosprawności. Równoprawny dostęp do dóbr, które są osiągalne dla pozostałych osób bez wysiłku, powinien być zapewniony w każdej sferze funkcjonowania osób z niepełnosprawnością. Zapewnienie wsparcia z różnych źródeł i w różnych formach umożliwi osobom niepełnosprawnym pełne korzystanie bez dyskryminacji ze wszystkich praw człowieka i uczestniczenia we wszystkich płaszczyznach życia miasta.

Dialog i współpraca instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych z organizacjami pozarządowymi pozwoli komunikować potrzeby i wykorzystywać pojawiające się możliwości rozwiązywania problemów oraz pozyskiwania środków na realizację programów i akcji, mających na celu zapobieganie i minimalizowanie skutków niepełnosprawności.

Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin jest realizacją zobowiązań wynikających z Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zgodnie z zapisem art. 35 a, ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 Nr 127, poz. 721, ze zmianami) do zadań powiatu należy opracowywanie i realizacja zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych – programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudnienia oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych. Program niniejszy jest wypełnieniem powyższego zapisu, a także ust. 2 ww. art. mówiącego o współpracy z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji tych programów. Program jest zgodny ze „Strategią Rozwiązywania

Problemów Społecznych Miasta Lublin 2005 – 2013” przyjętą uchwałą Nr 797/XXIII/2005 Rady Miasta z dnia 08 września 2005 roku .

W procesie tworzenia *Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin*, wzięto pod uwagę jego powiązanie z innymi dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego oraz dokumenty międzynarodowe.

15 listopada 2010 r. Komisja Europejska ogłosiła **Europejską strategię w sprawie niepełnosprawności 2010-2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier 2010**. Ogólnym celem strategii jest zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce, zwłaszcza dzięki jednolitemu rynkowi. Osiągnięcie tych celów i skuteczne wprowadzenie w życie Konwencji ONZ w całej UE wymaga spójnych działań. Strategia określa działania, które na poziomie UE mają uzupełniać działania krajowe i wyznacza mechanizmy potrzebne do wdrożenia Konwencji ONZ na poziomie Unii Europejskiej, także w obrębie instytucji UE.

W dniu 26 lipca 2012 roku Prezydent Bronisław Komorowski podpisał ustawę z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. W dniu 6 września 2012 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej podpisał dokumenty ratyfikujące *Konwencję o Prawach Osób Niepełnosprawnych*, przyjętą przez ONZ 13 grudnia 2006 roku.

Poprzez uchwaloną ustawę Parlament wyraził zgodę na dokonanie przez Prezydenta RP ratyfikacji *Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych* przyjętej 13 grudnia 2006 r., na sześćdziesiątej pierwszej sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych (rezolucja nr 61/106). *Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych* jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który odnosi się kompleksowo do osób niepełnosprawnych. Jej celem jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne. Zasady ogólne Konwencji to między innymi: poszanowanie przyrodzonej godności, niedyskryminacja, pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, poszanowanie odmienności i akceptacja osób niepełnosprawnych, jako będących częścią ludzkiej różnorodności, równość szans, równość mężczyzn i kobiet. Konwencja formułuje także podstawowe obowiązki państw, do których należą: zobowiązanie do zapewnienia i popierania pełnej realizacji praw człowieka i podstawowych wolności osób niepełnosprawnych, bez jakiegokolwiek dyskryminacji oraz konsultacje i współpracę z osobami niepełnosprawnymi przy tworzeniu i wdrażaniu ustawodawstwa i polityki na rzecz implementacji postanowień Konwencji. Każde z Państw Stron Konwencji ma podejmować kroki w celu stopniowego osiągnięcia pełnej realizacji praw, wykorzystując maksymalnie dostępne ku temu środki.

Lublin ma szeroko rozwiniętą ofertę działań na rzecz osób niepełnosprawnych, zarówno w zakresie pomocy instytucjonalnej, jak i pozainstytucjonalnej. Niepełnosprawność jest stanem, który wymaga ciągłych rozwiązań i dostosowywania oferty instytucji i organizacji do zmieniających się warunków i potrzeb społeczności lokalnej.

Liczba osób niepełnosprawnych sukcesywnie rośnie. Niepełnosprawność prawna¹, zarejestrowana w statystykach Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności dotyczy z roku na rok większej liczby mieszkańców Lublina.

Program wieloaspektowo ujmuje zagadnienia wynikające z niepełnosprawności, wykorzystując obowiązujące prawo w celu poprawy sytuacji niepełnosprawnych mieszkańców.

Poprzedni *Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lubli* przewidywał realizację zadań w okresie od 2008 do 2013 roku. Zadania do realizacji zaplanowane są na okres 6 lat. Założeniem *Programu* było aby, zgodnie z pojawiającymi się potrzebami oraz możliwościami go corocznie aktualizować. Zmianie ulegać mogły zarówno zadania, jak i działania, co roku może także ulegać zmianie wysokość środków przeznaczonych na realizację zadań. Stały monitoring i ewaluacja realizacji zadań – ułatwiać miała ich korygowanie i dostosowanie działań do aktualnych potrzeb i zmieniających się uwarunkowań.

Analiza zadań i oczekiwań środowiska zrodziła potrzebę opracowania nowego *Programu*. Niniejszy *Program* przedstawia analizę stanu na koniec 2011 roku, dane statystyczne i liczbowe w przeważającej ilości przedstawiają stan na koniec 2011 roku. W *Programie* zaplanowano zadania do realizacji na lata 2013-2015 .

Program obejmuje pięć szczegółowych celów składających się na cel główny - „Stworzenie warunków do godnego funkcjonowania w społeczeństwie osób niepełnosprawnych”. Cele szczegółowe będą realizowane poprzez konkretne zadania i działania. *Program* wskazuje także realizatorów poszczególnych działań, oraz źródła finansowania.

Partnerzy realizujący założenia programu:

- ✓ Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
- ✓ Pełnomocnik Prezydenta ds. Osób Niepełnosprawnych,
- ✓ Wydziały Urzędu Miasta Lublin,
- ✓ Placówki edukacyjne i specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze,
- ✓ Jednostki organizacyjne pomocy społecznej (domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia, placówki opiekuńczo – wychowawcze),
- ✓ Organizacje pozarządowe,
- ✓ Miejski Urząd Pracy,

¹ Niepełnosprawność prawna to niepełnosprawność prawnie orzeczona lub przyznana grupa inwalidzka.

- ✓ Miejskie jednostki kultury i sportu,
- ✓ Lubelski Oddział Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- ✓ Miejski Zespół Do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności,
- ✓ Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych

Organ koordynujący:

- ✓ Biuro ds. osób niepełnosprawnych

Źródła finansowania:

- ✓ Budżet miasta,
- ✓ Środki PFRON,
- ✓ Środki własne organizacji pozarządowych,
- ✓ Środki unijne,
- ✓ Budżet państwa.

Program został opracowany przez Biuro ds. osób niepełnosprawnych we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w styczniu 2013 r. w oparciu o materiały i analizy własne oraz dokumenty, opracowania i sprawozdania Wydziałów Urzędu Miasta, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych realizujących zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w Lublinie.

Zakresy zainteresowania w Programie:

- działania prowadzących do likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych w przestrzeni publicznej i miejscu zamieszkania,
- w dostępie do informacji i komunikacji międzyludzkiej,
- zapewnienia dostępu i wyrównywania szans w dostępie do usług edukacyjnych poprzez działania zmierzające do pełnego zaspokajania specjalnych potrzeb edukacyjnych niepełnosprawnych dzieci i młodzieży,
- tworzenia i wspierania systemu informacji oraz doradztwa dla osób niepełnosprawnych,
- zapewnienia możliwości pełnego uczestnictwa w kulturze zarówno w charakterze odbiorcy, jak i twórcy oraz zapewnienia możliwości uprawiania sportu i korzystania z ogólnodostępnych form rekreacji,
- tworzenia i realizacji polityki mieszkaniowej uwzględniającej potrzeby osób niepełnosprawnych, w tym mieszkalnictwa chronionego i wspomaganego,
- wspierania aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w szczególności na otwartym rynku pracy oraz zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego i środków utrzymania osobom niepełnosprawnym,

- rozwoju sieci placówek wspierających, integracyjnych, terapeutycznych, edukacyjnych itp. Prowadzonych przez samorząd i organizacje pozarządowe,
- działań na rzecz podniesienia poziomu świadomości społeczeństwa na temat osób niepełnosprawnych oraz budowania pozytywnego wizerunku osoby niepełnosprawnej i jej miejsca w społeczeństwie,
- zapewnienia skutecznej pomocy i wsparcia w środowisku z uwzględnieniem dostępu do usług, nowych rozwiązań informacyjnych, komunikacyjnych i technologicznych, środków pomocniczych i sprzętu w celu osiągnięcia i utrzymania przez osoby niepełnosprawne optymalnego poziomu funkcjonowania, mobilności, samodzielności i niezależności,
- usprawnienia systemu monitorowania i diagnozowania sytuacji osób niepełnosprawnych.

1. ŚRODOWISKO OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Środowisko osób niepełnosprawnych jest jednym z najłabiej poznanych obszarów dotyczących ludności Polski. Dynamika zmian oraz wielość instytucji świadczących pomoc i orzekających niepełnosprawność powoduje, że dane dotyczące niepełnosprawności prawnej są wybiórcze. Statystyki dotyczące osób niepełnosprawnych najpełniej ujmuje „Narodowy Spis Ludności i Mieszkań 2002”. Wszelkie próby późniejszych aktualizacji tych danych nie dają pełnego obrazu niepełnosprawności w Polsce. Organy powołane do orzekania o niepełnosprawności powielają swoją pracę, w związku z tym nie ma możliwości, aby kompatybilnie uzupełniały statystyki. Osoby niepełnosprawne ujmowane są w nich wielokrotnie, albo w ogóle się w nich nie znajdują.

1.1. Definicje niepełnosprawności

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych – Uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r. (M.P. Nr 50, poz. 475) określa, że osoby z niepełnosprawnościami to „osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi”.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.) definiuje niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Definicja ta jest stosowana przez zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności do celów pozarentowych. Natomiast ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 z późn. zm.) definiuje pojęcia:

- niezdolności do pracy jako całkowicie lub częściowo utraconej zdolności do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i bez rokowania na odzyskanie tej zdolności po przekwalifikowaniu;
- niezdolności do samodzielnej egzystencji jako naruszenie sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych.

Przyjęta w 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ „Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych” zmieniła spojrzenie na definiowanie niepełnosprawności i określa, że osoby z niepełnosprawnościami to osoby, które mają: długotrwałe uszkodzenia fizyczne, umysłowe, intelektualne lub dotyczące zmysłów, które mogą w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać tym osobom pełne i skuteczne uczestnictwo w społeczeństwie. Konsekwencją takiego ujęcia niepełnosprawności jest podejście określające, że to nie człowieka trzeba dostosowywać do społeczeństwa, lecz należy tak planować i kształtować środowisko i społeczeństwo, aby wszyscy obywatele mieli równe szanse w dostępie do pełnego

i aktywnego życia na różnych jego płaszczyznach.

1.2. Szacunkowe określenie liczby osób niepełnosprawnych w Polsce i w Lublinie

W 2002 r. w Polsce żyło 5 mln 475 tys. osób niepełnosprawnych, w tym około 4 mln 450 tys. osób z niepełnosprawnością określoną prawnie, tj. posiadających aktualne orzeczenie wydane przez uprawniony do tego organ². Badania stanu zdrowia ludności z 2004 r. wskazują, że w porównaniu do danych ze spisu powszechnego w 2002 r. nastąpił wzrost liczby osób niepełnosprawnych o ponad 630 tys. osób. Pod koniec 2004 r. żyło w Polsce ponad 6 mln 200 tys. osób z niepełnosprawnościami, z tego ponad 4 mln 800 tys. osób z niepełnosprawnością określoną prawnie³.

Według badań „Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań 2002”, w Polsce jest blisko 5,5 mln. osób niepełnosprawnych. W tym osób niepełnosprawnych prawnie, posiadających orzeczenie wydane przez co najmniej jeden organ jest blisko 4,5 mln. Te dane potwierdzają raporty Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych z kwietnia 2006 roku (źródło: *Rynek pracy a osoby niepełnosprawne – stan obecny i perspektywy zmian. Informacje statystyczne*, Warszawa 2006).

Dane dotyczące województwa lubelskiego świadczą o największym nasileniu zjawiska niepełnosprawności w kraju. Osoby niepełnosprawne (prawnie i biologicznie⁴) stanowiły 18,6 % (407,8 tys. osób) ogółu populacji województwa lubelskiego - w kraju odsetek ten wynosi 14,3 %. Dane te oznaczają, że co piąty mieszkaniec województwa lubelskiego jest osobą niepełnosprawną, podczas gdy w kraju, co siódmy Polak jest niepełnosprawny. Liczba osób niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców województwa lubelskiego wynosiła 185 (podczas, gdy w Polsce w roku 2002 były to 143 osoby).

W Lublinie w 2002 roku było 61,8 tys. osób niepełnosprawnych, w tym niepełnosprawnych prawnie - 54 tys. osób, a biologicznie 7,7 tys. osób. Wśród Lublinian 45 % osób niepełnosprawnych, to mężczyźni. Dzieci niepełnosprawnych ogółem w roku 2002 roku było 1 600, w tym prawnie orzeczonych 1 100, biologicznie – 499.

Nie można w tym miejscu przedstawić danych z Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań z 2011 r., ponieważ GUS w swojej publikacji z lipca 2012 r. zwraca uwagę, że uzyskane dane są wysoce niedoszacowane (blisko 1,5 mln.

² Za: „Osoby niepełnosprawne oraz ich gospodarstwa domowe 2002. Część I Osoby niepełnosprawne”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, październik 2003.

³ Za: „Stan zdrowia ludności Polski w 2004 r.”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2006.

⁴ Osoba niepełnosprawna biologicznie to osoba, u której występują istotne ograniczenia w funkcjonowaniu i pełnieniu ról społecznych powodowane uszkodzeniem bądź obniżeniem sprawności organizmu. Nie każda osoba niepełnosprawna biologicznie jest uznana za osobę niepełnosprawną w świetle prawa (niepełnosprawną prawnie).

respondentów w związku z dobrowolnym charakterem pytań dotyczących niepełnosprawności odmówiło udzielenia odpowiedzi).

1.3. Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba na tle innych problemów społecznych w Lublinie – analiza porównawcza.

Dane szacunkowe mające na celu obrazowanie sytuacji osób niepełnosprawnych mogą być zaprezentowane przy użyciu statystyki Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie.

Niepełnosprawność jest drugim (po ubóstwie) poważnym problemem społecznym w Lublinie dotyczącym **5 061 rodziny** (dane za 2011 rok). Następne jest bezrobocie, natomiast kolejnymi są problemy związane z długotrwałą i ciężką chorobą, które dotyczą **3 741 rodzin**.

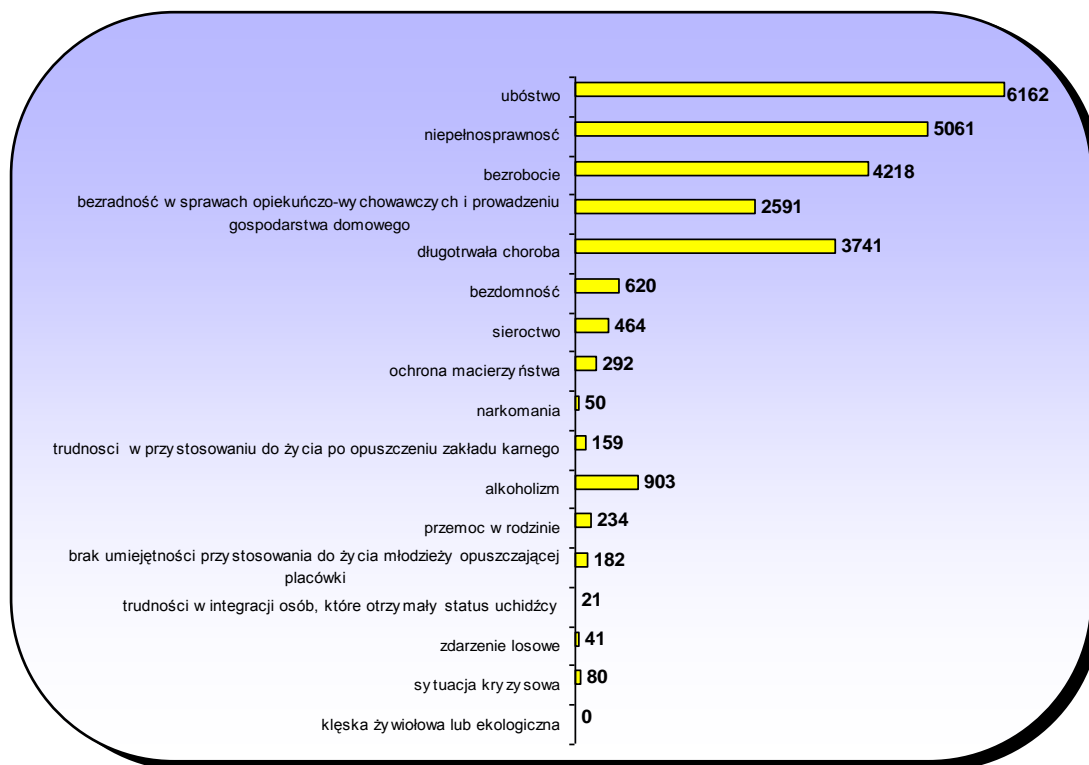
Tabela 1. Analiza porównawcza problemów społecznych

L.p	Problem	2010		2011		Porównanie	
		liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	% w stosunku do ogółu rodzin	% wzrostu/spadku w odniesieniu do roku 2009
1	Ubóstwo	6146	12343	6162	11606	0,26	-5,97
2	Niepełnosprawność	5485	9024	5061	8249	-7,73	-8,59
3	Długotrwała lub ciężka choroba	3987	6631	3741	5867	-6,17	-11,52
4	Bezrobocie	4182	10104	4218	9942	0,86	-1,60
5	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	2529	5376	2591	5438	2,45	1,15
6	Przemoc w rodzinie	241	637	234	697	-2,90	9,42
7	Alkoholizm	843	1286	903	1371	7,12	6,61
8	Narkomania	36	50	50	95	38,89	90,00
9	Bezdomność	556	634	620	716	11,51	12,93

Źródło: MOPR w Lublinie

Osoby niepełnosprawne z racji swojej trudnej sytuacji są także grupą osób wykluczonych ze względu na relatywnie niskie dochody.

Wykres 1. Powody przyznania pomocy przez MOPR w 2011 roku.

Źródło: MOPR Lublin

Drugim wskaźnikiem świadczącym o zjawisku niepełnosprawności w Lublinie są zasiłki rodzinne w postaci: zasiłku pielęgnacyjnego oraz świadczenia pielęgnacyjnego. Znaczącą liczbą dokonywanych wypłat charakteryzują się zasiłki pielęgnacyjne. Przypadła na nie **79 492** wypłaconych świadczeń i jest to po zasiłkach rodzinnych najliczniej wypłacane świadczenie. W stosunku do roku 2010 (**77 894** wypłaconych świadczeń) liczba wypłaconych świadczeń wzrosła o **1598** (średniomiesięcznie o **133**) świadczeń. Zasiłek pielęgnacyjny stanowi trzecie co do wysokości ponoszonych wydatków świadczenie i zajmuje znaczące miejsce w strukturze wypłacanych świadczeń. Świadczenie pielęgnacyjne natomiast zostało realizowane przy wydatkowaniu w 2011 roku środków w wysokości 5 457 852 zł (średnia wysokość jednego świadczenia wynosiła 518,91 zł), a **świadczeń** łącznie wypłacono 10 518. Świadczenia pielęgnacyjne wspierały funkcjonowanie **1091 rodzin** w 2011 r. w 2010 r. 711 rodzin) w Lublinie.

Rada Ministrów, w dniu 27 września 2011 r., przyjęła uchwałę Nr 182/2011 ustanawiającą rządowy program wspierania osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne. Uchwała przewidywała, że osoby mające w listopadzie lub grudniu 2011 r. prawo do świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r., Nr 139, poz. 992, z późn. zm.), otrzymają **dotądowe świadczenie w wysokości 100 zł miesięcznie** (kwota pomocy określona jest w § 2 ust. 2 ww. uchwały).

Ośrodek zaplanował wydatki w tym zakresie na poziomie **148 400 zł** i plan zrealizował w całości.

Za miesiące listopad i grudzień 2011r. świadczenia pielęgnacyjne otrzymały **994** osoby, natomiast pomoc rządową dla osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne wypłacono 748 osobom, stanowiło to 75,25.% osób uprawnionych do tego świadczenia.

Świadczeń z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego wypłacono **12 581**, **na kwotę 955 080 zł**. Znaczna była również liczba osób korzystających z zasiłków okresowych i wynosiła **3616**. Wśród zasiłkobiorców najliczniejszą grupę stanowiły osoby dotknięte problemem bezrobocia – 3112 osoby i kolejno osoby dotknięte niepełnosprawnością - 307 osób, długotrwałą chorobą - 277 osób oraz 3 osoby z powodu możliwości utrzymania i nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

1.4. Orzecznictwo osób niepełnosprawnych w Lublinie

Statystyki Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie odzwierciedlają tendencję z danych ogólnopolskich w poszczególnych grupach schorzeń wśród osób niepełnosprawnych.

W roku 2011, spośród 4 596 osób dorosłych po raz pierwszy zostało orzeczonych: 750 osób o znacznym stopniu, 1 128 osób o umiarkowanym stopniu oraz 832 osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności. Dane wykazują wzrost wydanych orzeczeń po raz pierwszy w porównaniu z rokiem ubiegłym. Statystyki dotyczące dzieci orzeczonych po raz pierwszy nie są prowadzone przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Biorąc pod uwagę nowe dane z lat 2008-2011 można zauważyć:

- tendencję wzrostową ilości orzeczeń wydawanych osobom po 60 r. ż (z czego ilość z dwóch ostatnich lat utrzymuje się na porównywalnym poziomie). W poszczególnych latach liczby te wynosiły: 2008 r. - 1149, 2009 r. - 1266, 2010 r. – 1454, 2011 r. - 1437;
- pojawienie się w 2010 r. nowej kategorii niepełnosprawności o symbolu 12-C – całościowych zaburzeń rozwojowych – w roku 2011 wydano 41 orzeczeń, z czego 30 do 16 r. ż. i 11 powyżej 16 r. ż.;
- utrzymywanie się na porównywalnym poziomie ilości orzekanych osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo: w 2008 r. – 19%, 2009 r. – 21,57%, 2010 r. - 19,8%, 2011 r. – 21,88%;
- wzrost wydawanych orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż.: w 2008 r. – 11%, w 2009 r. -10%, w 2010 r. – 9%, w 2011 r. – 13,33%;
- tendencję wzrostową orzekanych osób niepełnosprawnych posiadających wyższe wykształcenie: w 2008 r. – 14,9%, 2009 r. – 15%, 2010 r. – 15,2%, 2011 r. – 15,46%.

Wykres 2. Liczba wydanych orzeczeń w latach 2006 – 2011.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MZOON

Tabela 2. Liczba osób z orzeczeniem poszczególnych schorzeń i dysfunkcji

Lp.	SYMBOL	2009 r.			2010 r.			2011 r.		
		Przed 16 r.ż.	Powyżej 16 r.ż.	SUMA	Przed 16 r.ż.	Powyżej 16 r.ż.	SUMA	Przed 16 r.ż.	Powyżej 16 r.ż.	SUMA
1.	01-U	35	13	48	43	20	63	28	49	77
2.	02-P	58	379	437	71	490	561	36	500	536
3.	03-L	40	333	373	18	209	227	39	242	281
4.	04-O	24	98	122	24	103	127	33	104	137
5.	05-R	59	1091	1150	75	1308	1383	76	1251	1327
6.	06-E	23	55	78	25	48	73	22	57	79
7.	07-S	69	967	1036	84	1110	1194	179	1008	1187
8.	08-T	9	125	134	9	166	175	11	177	188
9.	09-M	6	50	56	11	100	111	34	106	140
10.	10-N	62	491	553	60	572	632	49	698	747
11.	11-I	50	344	394	44	520	564	76	393	469
12.	12-C	-	-	-	12	2	14	30	11	41
	RAZEM	435	3946	4381	476	4648	5124	613	4596	5209

Źródło: Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie.

Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie w ostatnich trzech latach wydał następujące ilości kart parkingowych: w 2009 r. – 1234, w 2010 r. – 1169, w 2011 r. – 1091. Od 2009 roku nastąpił spadek wydawanych kart o ponad 11%.

W kwietniu 2011 r. Miejski Zespół ds. orzekania o niepełnosprawności zmienił swoją siedzibę, co znacznie wpłynęło na poprawę dostępności siedziby Zespołu dla osób niepełnosprawnych. Aktualnie Zespół mieści się przy ul. Magnoliowej 2 w pobliżu przystanku autobusowego. Budynek w całości pozbawiony jest barier architektonicznych.

2. ANALIZA DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W LUBLINIE – STAN 2010 – 2011 r.

Miasto Lublin od wielu lat dostosowuje i rozwija ofertę wsparcia i pomocy osobom niepełnosprawnym zarówno w formie instytucjonalnej, jak i poza-instytucjonalnej. Polityka społeczna Miasta ukierunkowana jest m.in. na dążenie do tworzenia warunków zapewniających osobom niepełnosprawnym oraz ich rodzinom pełne uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej, dostępu do informacji, edukacji, rynku pracy i infrastruktury publicznej. Należy podkreślić, że osoby niepełnosprawne mają stworzoną w Lublinie możliwość aktywnego udziału w procesie planowania działań ich bezpośrednio dotyczących, m. in. poprzez przeprowadzane konsultacje społeczne, jak i poprzez działalność Społecznej Rady d.s Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Lublin. Warunkiem umożliwiającym osobom niepełnosprawnym pełne korzystanie ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności jest zapewnienie dostępności środowiska fizycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, dostępu do opieki zdrowotnej i edukacji, zatrudnienia oraz do informacji i środków komunikacji.

2.1. Dostępność architektoniczna oraz dostępność przestrzeni publicznej w Lublinie (analiza, diagnoza, wytyczone cele i działania)

Analiza stanu budynków użyteczności publicznej w Lublinie przeprowadzona przez Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych w 2011 roku ukazuje wiele barier, których likwidacja powinna być uwzględniona przy planowanych remontach i inwestycjach. W dużej części analizowane obiekty dysponują podjazdami i chodnikami, lecz ciągle brakuje miejsc parkingowych w bezpośrednim ich sąsiedztwie. Osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich lub o kulach rzadko mają komfort zaparkowania przed budynkiem urzędu. Lubelskie budynki użyteczności publicznej mają także ograniczone możliwości korzystania z ich obiektów z powodu braku wind i umiejscowienia części instytucji na piętrach, co skutecznie uniemożliwia osobom z dysfunkcjami narządu ruchu dostanie się do danej placówki. Niektóre z dostosowań np.: pochylnie lub drzwi wejściowe mają niewłaściwe wyposażenie lub rozmiary. Wewnątrz budynków dostosowania wymagają wielu dodatkowych prac, tak by mogłyby z nich korzystać osoby z ograniczeniami w poruszaniu się, widzeniu i słyszeniu. Często dostanie się do budynku dzięki chodnikowi i pochylni uniemożliwia korzystanie z niego tuż za drzwiami wejściowymi. Szczegółową diagnozę stanu dostępności architektonicznej zawiera powyższy dokument (dostępny na stronie internetowej Urzędu Miasta).

W 2011 roku Wydział Inwestycji i Remontów uwzględniając działania na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin wykonał następujące prace poprawiające dostępność dla osób niepełnosprawnych:

1. Budynek Urzędu Miasta przy ul. Leszczyńskiego 23: przebudową wejścia oraz wykonanie pochylni, wymiana drzwi, przystosowanie łazienki na parterze do potrzeb osób niepełnosprawnych;

2. Modernizacje placówek edukacyjnych:

– Zespół Szkół Nr 11 (VII L.O.), ul. Farbiarska 8: wykonano częściowo przebudowę i remont pomieszczeń, tj. pochylnię dla niepełnosprawnych, sanitariat, wydawalnię posiłków oraz salę gimnastyczną,

- Szkoła Podstawowa nr 49 ul. Bronowicka 2: montaż platformy schodowej,

- Przedszkole Specjalne Nr 11, ul. Młodej Polski 30: ukończono roboty związane z dobudową szachtu windowego, z przebudową i rozbudową placu manewrowego i przebudową chodników.

3. Modernizacja i termomodernizacja budynku Domu Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie w Lublinie, ul. Kosmonautów 78.

Zakres robót obejmował:

- zagospodarowanie terenu – droga wewnętrzna; roboty budowlane w tym: podnoszenie standardu, przebudowa stropodachu w części niskiej z przeznaczeniem na funkcję użytkową; roboty instalacyjne wod.-kan, c.w.u., i c.t.;

- wykonanie instalacji wentylacji mechanicznej i klimatyzacyjnej;

- wykonanie instalacji solarnej i gazowej; technologię węzła cieplnego, pralni i kuchni, roboty instalacyjne elektryczne i teletechniczne; wykonanie przyłącza wodociągowego wraz z instalacją p.poż.;

- wykonanie podjazdu dla osób niepełnosprawnych wraz z dobudową szachtu windy; przełożenie kanalizacji technicznej; przełożenie trasy kabli niskiego napięcia

2.1.1 Dostępność pojazdów komunikacji miejskiej w Lublinie.

Bardzo ważnym elementem warunkującym dostępność przestrzeni publicznej dla wszystkich mieszkańców Lublina jest komunikacja miejska. Obecnie na zlecenie Zarządu Transportu Miejskiego w Lublinie usługi przewozowe na liniach autobusowych świadczy 4 przewoźników. Posiadają oni w sumie 283 autobusy, z czego 223 to autobusy przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych. Natomiast komunikację trolejbusową obsługuje wyłącznie MPK Lublin, który posiada 74 trolejbusy, w tym 23 pojazdy przystosowane do przewozów osób niepełnosprawnych.

Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Lublinie, jako jedyne posiada w swoim taborze pojazdy wysokopodłogowe. Zostaną one jednak w całości wymienione do roku 2013. Pozostali przewoźnicy tj. Autobusowe Konsorcjum Lubelskie, IREX i Meteor wykonują przewozy pojazdami dostosowanymi do potrzeb osób niepełnosprawnych. Pojazdy przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych możemy podzielić na pojazdy niskopodłogowe tj. pojazdy, które nie posiadają stopni wejściowych ani żadnych progów wewnętrznych, oraz pojazdy niskowejściowe, które posiadają wejścia zarówno pozbawione stopni jak wejścia z co najmniej jednym stopniem i progi wewnętrzne. Dokonując podziału pojazdów

według powyższego kryterium należy stwierdzić, że autobusów niskopodłogowych jest w chwili obecnej 70 a pojazdów niskowejściowych 153. Natomiast trolejbusów niskopodłogowych jest 22 a niskowejściowy tylko jeden. Dodatkowo pojazdy przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych wyposażone są w rampę lub przyklęk. Zakupione ostatnio przez MPK w Lublinie autobusy oraz trolejbusy posiadają głosowy system zapowiadania przystanków, co na pewno stanowi duże ułatwienie dla osób niedowidzących i niewidomych. System ten posiada 50 autobusów i 21 trolejbusów.

Na zlecenie Zarządu Transportu Miejskiego w Lublinie w dzień powszedni obsługiwanych jest ok. 220 rozkładów autobusowych (co odpowiada 220 autobusom w ruchu) i ok. 47 trolejbusowych (co odpowiada 47 trolejbusom w ruchu), z czego minimum 150 jest obsługiwana przez autobusy niskopodłogowe a minimum 3 przez trolejbusy niskopodłogowe. MPK w Lublinie wysyła do miasta więcej niż wyżej wskazana liczba pojazdów, jednak ich ilość zależy od gotowości technicznej tych pojazdów. W soboty i niedziele zgodnie z założeniami wszystkie linie autobusowe obsługiwane są przez pojazdy przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych. Natomiast linie trolejbusowe zgodnie z planem obsługiwane są przez minimum 3 pojazdy, jednakże po ostatnich dostawach nowych trolejbusów liczba ta znacznie wzrośnie. W chwili obecnej niskopodłogowe i niskowejściowe autobusy stanowią ok. 78% wszystkich pojazdów natomiast trolejbusy ok. 31%.

Do 2013 r. ilość autobusów przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych zwiększy się o 80 pojazdów. Stanie się to za sprawą rozstrzygniętego przez Zarząd Transportu Miejskiego przetargu na zakup 53 autobusów marki Autosan i 27 autobusów marki Mercedes. Wszystkie pojazdy będą całkowicie niskopodłogowe, wyposażone w przyklęk i rampę, oraz głosowy system zapowiadania przystanków a przyciski wewnątrz pojazdu będą posiadały wytłoczenia w języku brajla. Do 15 zakupionych w tym roku przez MPK Lublin trolejbusów marki Solaris na początku przyszłego roku dołączy kolejnych 15 sztuk. ZTM w Lublinie planuje w najbliższym czasie ogłosić przetarg na 20 autobusów klasy MINI oraz 80 trolejbusów. Wszystkie te zakupy pozwolą na całkowitą wymianę taboru na pojazdy przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych.

MPK dysponuje 7 busami do przewozu osób niepełnosprawnych zarówno do dowozu dzieci do placówek edukacyjnych, jak i zabezpieczenia indywidualnych przejazdów osób niepełnosprawnych (Miasto w latach ubiegłych przeznaczyło z budżetu kwotę 200 tysięcy zł. rocznie na dofinansowanie indywidualnych przewozów osób niepełnosprawnych specjalnymi busami zakupionymi w 2008 r. w ramach programu PFRON „Wyrównywanie różnic między regionami”). W lipcu 2011 r. sfinalizowano prace nad ustaleniem nowego Regulaminu indywidualnych Przewozów Osób Niepełnosprawnych, zawierającego prawa i obowiązki przewoźnika i osób korzystających z przewozu. Znaczącą rolę w ustaleniu ostatecznej wersji zapisów Regulaminu odegrała Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Lublin. Regulamin dostępny jest na stronie internetowej Zarządu Transportu Miejskiego i MPK.

2.2. Dostęp do informacji

Od maja 2008 r. w strukturze Urzędu Miasta Lublin w Biurze ds. osób niepełnosprawnych został utworzony Ośrodek Informacji Osób Niepełnosprawnych w ramach realizowanego przez Urząd Miasta Lublin programu PFRON „Ośrodki Informacji dla Osób Niepełnosprawnych 2008”. Do końca 2010 roku działalność Ośrodka finansowana była ze środków PFRON. Z racji ogromnego zapotrzebowania na ten rodzaj wsparcia, władze Miasta zdecydowały o dalszym funkcjonowaniu Ośrodka, którego finansowanie od 2011 roku realizowane jest ze środków budżetowych Miasta.

W Ośrodku Informacji zatrudnionych jest dwóch pracowników niepełnosprawnych (z umiarkowanym oraz lekkim stopniem niepełnosprawności) na pełnych etatach, na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony.

Działania realizowane przez Ośrodek to:

1. Udzielanie bezpłatnych informacji i porad osobom niepełnosprawnym, ich rodzinom i opiekunom;
2. Udzielanie bezpłatnych informacji instytucjom i organizacjom działającym na rzecz osób niepełnosprawnych;
3. Udzielenie bezpłatnych porad i informacji pracodawcom i potencjalnym pracodawcom osób niepełnosprawnych;
4. Udzielanie informacji i porad przez specjalistów:
 - psychologa;
 - doradcę zawodowego (do końca 2010 r.);
 - tłumacza migowego (do końca 2010 r.);
 - prawnika;
5. Opracowywanie oraz wydruk wydawnictw o charakterze informacyjnym oraz podnoszących świadomość osób niepełnosprawnych.

W roku 2011 udzielono 5 608 porad, z czego 186 porad udzielili specjaliści: prawnik i psycholog.

Wydane zostały 3 opracowania o charakterze informacyjnym: broszura dla osób dotkniętych ADHD, broszura dla osób dotkniętych problemami psychicznymi oraz cieszący się ogromną popularnością Miejski Informator dla Niepełnosprawnych Mieszkańców Lublina.

Wielu beneficjentów dzięki uzyskanym w Ośrodku informacjom otrzymało konkretną pomoc w postaci różnych dofinansowań z MOPR, PFRON i innych instytucji czy organizacji, do których zostali skierowani, podjęcia zatrudnienia, podjęcia dalszej nauki czy uzyskania pomocy psychologiczno-pedagogiczno-socjalnej oraz prawnej. Wielu beneficjentów dzięki przekazanim wskazówkom wygrało sądowe postępowania w zakresie orzekania o niezdolności do pracy, niepełnosprawności oraz inne.

Informacji osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom udzielają także pracownicy socjalni oraz doradca ds. osób niepełnosprawnych w ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie. Przekazują oni również dane na temat uprawnień osób niepełnosprawnych do świadczeń pomocy społecznej, do świadczeń socjalnych oraz wynikających z zadań powiatu dofinansowań realizowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Dodatkowo informacje te dotyczą ulg na przejazdy publicznymi środkami transportu, ulg telekomunikacyjnych, szczególnych kryteriów metrażowych dla osób niepełnosprawnych przy ustalaniu dodatku mieszkaniowego. Osoby zainteresowane poszczególnymi rodzajami pomocy są kierowane do odpowiednich instytucji oraz działów w ramach MOPR, a także innych instytucji w mieście takich jak: Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Oddział Lubelski, Wydziały Urzędu Miasta Lublin.

W ramach posiadanej wiedzy i nawiązanej współpracy osoby niepełnosprawne kierowane są także do organizacji pozarządowych świadczących różnego rodzaju pomoc w ramach realizowanych przez nie projektów. Pomoc ta jest oferowana w postaci: usług Biura Karier, Agencji Zatrudnienia, wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i technicznego, organizacji turnusów rehabilitacyjnych, organizacji warsztatów szkoleniowo – rehabilitacyjnych.

Miasto wspiera także w ramach zadań gminy i powiatu zleconych do realizacji organizacjom pozarządowym działalność informacyjną na rzecz osób niepełnosprawnych.

Zadanie mające na celu upowszechnianie wiedzy o ulgach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe może być dofinansowywane ze środków z budżetu Miasta Lublin w ramach otwartego konkursu ofert.

2.3. Organizacje pozarządowe w systemie wsparcia osób niepełnosprawnych

Organizacje pozarządowe ze swymi nowatorskimi programami i profesjonalną kadrami są ważnymi partnerami Miasta w realizacji działań na rzecz tej grupy mieszkańców oraz wspierającymi i współrealizującymi miejską politykę społeczną. Organizacje pozarządowe w środowisku lubelskim podejmują się wykonywania zadań publicznych, dzięki którym spełniają swoje statutowe cele. Prowadzą szerokie działania mające na celu kompleksową obsługę osób niepełnosprawnych: od prowadzenia poradnictwa i udzielanie pomocy w codziennym funkcjonowaniu, po prowadzenie systematycznej i profesjonalnej rehabilitacji.

Według ogólnopolskiej bazy danych organizacji pozarządowych i instytucji (źródło: www.bazy.ngo.pl dane na styczeń 2013 roku), w Lublinie na polu pomocy osobom niepełnosprawnym lub chorym działa 139 organizacji pozarządowych. Są to także oddziały i koła funkcjonujące w ramach jednej organizacji w granicach administracyjnych Miasta Lublin. Spośród nich 58 fundacje i stowarzyszenia

posiadają status organizacji pożytku publicznego. 54 organizacje współpracuje w Lublinie z jednostkami miasta działając na rzecz osób niepełnosprawnych. Organizacje te obejmują swoim zainteresowaniem wiele grup osób niepełnosprawnych, od osób najbardziej wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu – osoby głuchoniewidome, niepełnosprawne ruchowo (w tym poruszające się na wózkach inwalidzkich), upośledzone umysłowo, chore psychicznie, niewidome i niesłyszące – po wsparcie dla rodzin z osobami niepełnosprawnymi.

W Lublinie, z racji dużej ilości osób niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy, prężnie działa także pozainstytucjonalna pomoc w aktywizowaniu zawodowym i pośrednictwie pracy dla niepełnosprawnych. W ramach działań fundacji i stowarzyszeń organizowane są szkolenia zawodowe, warsztaty aktywizujące do poszukiwania pracy, świadczone są usługi doradcze i pośrednictwo pracy.

Z racji pojawiających się nowych potrzeb, a także dzięki prężnie działającemu ruchowi samopomocowemu ciągle pojawiają się nowe fundacje i stowarzyszenia, które za swój cel obierają pomoc osobom niepełnosprawnym. Szczególnym zainteresowaniem objęte są dzieci i młodzież. System wsparcia dla osób niepełnosprawnych realizowany jest w ścisłej współpracy instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi. Wspólne działania dotyczą wielu aspektów funkcjonującego systemu. Duże wsparcie finansowe na w/w działania organizacje otrzymują poprzez realizację zadań publicznych ogłoszonych w otwartym konkursie ofert w ramach *Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin* ze środków pochodzących z budżetu Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu.

Od wielu lat organizacje pozarządowe sygnalizowały potrzebę wsparcia ich działalności poprzez utworzenie Centrum Organizacji Pozarządowych.

Władze Miasta, wychodząc naprzeciw potrzebom środowiska osób niepełnosprawnych i środowiska organizacji pozarządowych działających w sferze zadań społecznych, zdecydowały o powołaniu w strukturze Biura ds. osób niepełnosprawnych Lubelskiego Centrum Aktywności Obywatelskiej.

W styczniu 2011 r. zostało utworzone Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej, które jest lokalnym miejscem budowania dialogu, partnerstwa i współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze zadań społecznych, inicjatywami społecznymi, władzami lokalnymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz m.in. niepełnosprawnych mieszkańców miasta. Do zadań LCAO należy w szczególności :

1. Prowadzenie działań na rzecz systemowego rozwiązywania problemów społecznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
2. Interdyscyplinarne podejście do rozwiązań w zakresie bezdomności, wykluczenia społecznego, opieki nad dzieckiem i rodziną, problematyki osób starszych i niepełnosprawnych.
3. Budowanie dialogu, partnerstwa i współpracy pomiędzy organizacjami

pozarządowymi działającymi w sferze zadań społecznych, inicjatywami społecznymi, władzami lokalnymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz mieszkańców miasta.

4. Udzielanie informacji osobom niepełnosprawnym oraz organizacjom pozarządowym o możliwościach i formach współpracy w ramach Lubelskiego Centrum Aktywności Obywatelskiej.
5. Prowadzenie bazy danych o organizacjach pozarządowych współpracujących z Lubelskim Centrum Aktywności Obywatelskiej.
6. Wsparcia merytorycznego, organizacyjnego i logistycznego lubelskich organizacji pozarządowych działających w sferze spraw społecznych.
7. Współpraca z urzędami i instytucjami oraz mediami w zakresie wspierania działań na rzecz osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych działających w sferze spraw społecznych.
8. Inicjowanie i podejmowanie wspólnych działań i inicjatyw samorządu i organizacji pozarządowych.
9. Podejmowanie działań na rzecz kreowania pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych oraz ich promocja wśród mieszkańców Lublina i władz miasta.
10. Organizacja konferencji, forum i spotkań dotyczących realizacji działań na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych działających w sferze zadań publicznych na terenie Lublina.
11. Działania na rzecz rozwijania współpracy instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi w celu realizacji zadań społecznych oraz w celu monitorowania i realizacji potrzeb niepełnosprawnych mieszkańców Lublina.

2.4. Rehabilitacja społeczna – zespół działań realizowanych jako zadania Powiatu i Gminy oraz inne działania na rzecz osób niepełnosprawnych realizowane przez MOPR

Jedną z form służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych jest tworzenie zintegrowanego systemu wsparcia. Odbywa się ono poprzez aktywizowanie środowiska lokalnego na rzecz osób niepełnosprawnych w ramach współpracy i wspieraniu finansowemu instytucji i organizacji pozarządowych.

Dzięki tej współpracy mogą funkcjonować warsztaty terapii zajęciowej oraz zakład aktywności zawodowej.

Również aktywność samych osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin jest niezbędna do płynnego i skutecznego procesu rehabilitacji. Organizowanie się środowisk bezpośrednio lub pośrednio związanych z niepełnosprawnością w działaniach samopomocowych pozwala na walkę o egzekwowanie ich praw.

Prezentacja praw osób niepełnosprawnych i należyj im pomocy, promowanie osiągnięć osób niepełnosprawnych oraz sylwetek osób, które aktywnie działają w środowisku mimo ich niższej sprawności, jest realizowana przez szereg instytucji,

organizacji, ale także w lubelskiej telewizji regionalnej, w radio oraz prasie lokalnej. Osoby niepełnosprawne mają liczne osiągnięcia w różnych sferach życia, a promowanie ich dokonań stanowi czynnik mobilizujący do dalszej aktywności.

Działania podejmowane przez osoby niepełnosprawne muszą być wspierane przez osoby z ich otoczenia: rodzinę, przyjaciół, rehabilitantów, terapeutów oraz naukowców. Organizacje pozarządowe m.in. prowadzą kursy i szkolenia przygotowujące do pracy z osobami niepełnosprawnymi. Właściwa i profesjonalna pomoc osobom niepełnosprawnym, zwłaszcza tym z najbardziej złożonymi dysfunkcjami jest niezbędnym czynnikiem poprawy ich codziennego funkcjonowania. Nauka języka migowego, zastosowania innych form komunikacji niewerbalnej czy szkolenia dotyczące umiejętności postępowania z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie pozwalają na bardziej komfortowe funkcjonowanie mimo istniejących ograniczeń. Prowadzone kursy przygotowują także do prowadzenia terapii zajęciowej i specjalistycznych zajęć edukacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne nie mogą być skazywane na izolację z powodu odmienności. Często ich schorzenia ograniczają współuczestnictwo w codziennym życiu z pozostałymi mieszkańcami Lublina. Aktywność osób z niepełnosprawnościami na różnych płaszczyznach życia jest ważnym czynnikiem budowania pozytywnych postaw oraz ograniczania uprzedzeń i dyskryminacji. W procesie udostępniania przestrzeni publicznej i społecznej pojawia się możliwość poznawania siebie nawzajem i dostrzegania tego, co cenne i ważne - pojawia się nić łącząca świat sprawnych i mniej sprawnych.

2.4.1. Warsztaty terapii zajęciowej.

Warsztat terapii zajęciowej oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę, stwarzającą osobom niepełnosprawnym możliwość udziału w rehabilitacji społecznej i zawodowej poprzez terapię zajęciową. Celem działania warsztatu jest rehabilitacja zmierzająca do wszechstronnego rozwoju każdego uczestnika, poprawy zaradności osobistej, sprawności psychofizycznych oraz przystosowania do życia w społeczeństwie.

Lubelskie warsztaty terapii zajęciowej działają na rzecz osób z upośledzeniem umysłowym, chorobami psychicznymi, niepełnosprawnością ruchową, niepełnosprawnością z tytułu narządu wzorku, a także na rzecz osób ze schorzeniami sprzężonymi.

Bogata oferta pracowni w ramach warsztatów zapewnia terapię, naukę, jak i przygotowanie do pełnienia ról społecznych dając szansę na niezależne i aktywne życie osób niepełnosprawnych. Przykładowe pracownie w lubelskich WTZ to: plastyczna, artystyczna, tkacko – krawiecka, techniczna, komputerowo – biurowa, małej poligrafii, ogrodnicza, gospodarstwa domowego, technik użytecznych, ekologiczna, wikliniarska, ceramiczna, kulinarna. Dodatkowo warsztaty zapewniają rehabilitację osobom niepełnosprawnym, integrację ich ze społecznością lokalną,

utrzymują kontakt i wspierają rodziny i przyjaciół osób korzystających z WTZ, promują osiągnięcia i rozpowszechniają twórczość poprzez organizację kiermaszów, festynów, spektakli, happeningów.

Środki zapewniające funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej pochodzą z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz z budżetu Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu.

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych koszty działalności warsztatów finansowane ze środków samorządu powiatowego powinny wynosić co najmniej 10 %. Na podstawie tego zapisu struktura kosztów na funkcjonowanie WTZ w Lublinie przedstawia się następująco:

- 90 % środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- 10 % środków z budżetu Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 listopada 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym określiło obowiązujące dotychczas kwoty dofinansowania uczestnictwa jednej osoby w warsztacie terapii zajęciowej. Całkowity koszt jednej osoby w WTZ rocznie wynosi 16 440 zł, z tego 1 644 zł – to kwota, którą pokrywa budżet miasta, a 14 796 zł to kwota zabezpieczona przez PFRON. Zestawienie kosztów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Kalkulacja środków przeznaczonych na roczne funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej w Lublinie

Lp .	Źródło finansowania	Liczba osób	Kwota na jedną osobę rocznie	Roczne nakłady
1.	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	270	14 796 zł	3 994 920 zł
2.	Budżet Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu	270	1 644 zł	443 880 zł
Łącznie			16 440 zł	4 438 800 zł

Źródło: MOPR Lublin

W Lublinie funkcjonuje 9 warsztatów terapii zajęciowej. Jeden warsztat jest prowadzony przez jednostkę organizacyjną miasta (Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy Nr 1), pozostałe warsztaty prowadzone są przez podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych (jeden przez fundację - od 2009 roku, stowarzyszenia oraz Spółdzielnię Niewidomych im. Modesta Sękowskiego).

Łącznie w 2011 roku rehabilitacji zawodowej i społecznej prowadzonej w WTZ zostało poddanych **270 osób**. Wykaz jednostek prowadzących warsztaty terapii zajęciowej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Wykaz warsztatów terapii zajęciowej w Lublinie

Lp.	Nazwa i adres Warsztatu Terapii Zajęciowej	Liczba uczestników
1.	Fundacja Teatrotterapia Lubelska ul. Młodej Polski 32/144, 20-863 Lublin	25
2.	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Ruchowo ul. Doświadczalna 46, 20-236 Lublin	35
3.	Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności – ŚDS “Roztocze” ul. K. Wallenroda 2a, 20-607 Lublin	30
4.	Spółdzielnia Niewidomych im. Modesta Sękowskiego ul. Głowackiego 35, 20-060 Lublin	20
5.	Stowarzyszenie „Źródło” Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół ul. Gospodarcza 32, 20-213 Lublin	30
6.	Stowarzyszenie „Źródło” Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół ul. Radzyńska 3, 20-850 Lublin	40
7.	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym ul. Rogowskiego 5, 20-840 Lublin	25
8.	Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia” ul Abramowicka 2, 20-440 Lublin	35
9.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy Nr 1 Al. Spółdzielczości Pracy 65, 20-147 Lublin	30
Liczba uczestników warsztatów terapii zajęciowej ogółem:		270

Źródło: MOPR Lublin

2.4.2. Zakład aktywności zawodowej

W Lublinie od roku 2009 funkcjonuje pierwszy zakład aktywności zawodowej prowadzony przez Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia”.

W roku 2011 z aktywizacji zawodowej w ramach ZAZ korzystały **34 osoby niepełnosprawne**. Gmina Lublin – miasto na prawach powiatu wspiera działalność ZAZ poprzez dotowanie zadań publicznych mających na celu umożliwienie zdobycia przez te osoby niezbędnego doświadczenia zawodowego.

W celu uzupełnienia systemu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz z uwagi na duże zapotrzebowanie na tę formę rehabilitacji zawodowej w Lublinie, wskazane jest wspieranie dążeń do uruchomienia kolejnego zakładu aktywności zawodowej.

2.4.3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami

MOPR realizując swoje zadania ustawowe jest zobligowany do współpracy z różnymi podmiotami świadczącymi pomoc osobom niepełnosprawnym, ludziom starszym oraz znajdującym się w trudnej sytuacji bytowej z różnych powodów.

Sekcje pracy socjalnej funkcjonujące w ramach filii MOPR mają najbliższy i bezpośredni kontakt z osobami w środowisku. Aby zapewnić osobom niepełnosprawnym pomoc w różnych sferach, współpracują z organizacjami pozarządowymi statutowo zajmującymi się osobami niepełnosprawnymi, ale także z parafiami rzymskokatolickimi, domami pomocy społecznej, Lubelskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku, Radami Dzielnic, Miejskim Urzędem Pracy, świetlicami, szkołami. Jedną z form współpracy z ngo są konkursy.

W celu przyznania dotacji dla organizacji pożytku publicznego w 2011 roku ogłoszono dwa konkursy wyłaniające **35** ofert, na których realizację zawarte zostały umowy. Dodatkowo dwie oferty zostały złożone w trybie z pominięciem otwartego konkursu ofert, i każda z nich została zaakceptowana do przyznania dotacji, nie wniesione zostały żadne uwagi do realizacji zadań na ich podstawie, a także zasadne było wsparcie tych zadań. W tej procedurze zawarte zostały dodatkowo **2** umowy w II połowie roku. Łącznie w roku 2011 realizowane były zadania publiczne na podstawie **37 umów**.

Łączna wysokość środków w planie budżetu na realizację zadań publicznych przez organizacje pożytku publicznego z zakresu działań na rzecz osób niepełnosprawnych w 2011 roku wynosiła **354 000 zł**. Środki jakie zostały przekazane organizacjom pożytku publicznego wynoszą **353 936 zł**. Kwota jaką organizacje faktycznie wydatkowały w 2011 roku wynosi **350 206,97 zł**.

W ośmiu zadaniach przewidzianych do realizacji przez organizacje pozarządowe dotychczas uczestniczyło łącznie **4 041 osób oraz telewidzowie TVL**.

Biorąc pod uwagę ilość środków będących w dyspozycji Działu w 2011 roku przedstawienie ilościowej udzielonej pomocy przedstawia nieznaczną tendencję zwykłą. Przy zachowanej liczbie uczestników warsztatów, **270** osób, udzielono pomocy większej liczbie osób indywidualnych. W 2010 roku pomoc indywidualną uzyskało **2 906** osób, natomiast w 2011 roku już **3 319** osób. Jedynie z dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki w 2010 roku skorzystało **4 125** osób, a w 2011 roku jedynie **3 377** osób. Na tym zadaniu, skierowanym do instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych, odnotowano tendencję spadkową.

Podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych są podmiotami prowadzącymi warsztaty terapii zajęciowej, organizatorami turnusów rehabilitacyjnych współfinansowanych ze środków PFRON oraz warsztatów szkoleniowo – rehabilitacyjnych finansowanych ze środków EFS, w ramach Programu Operacyjnego „Kapitał Ludzki”. Środki PFRON umożliwiają także tym

podmiotom organizowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.

Tabela 5. Realizacja zadań publicznych ogłoszonych w otwartym konkursie ofert w ramach „Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin w latach 2008-2013” – środki pochodzące z budżetu Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu.

Lp.	Zadanie	Realizator	Liczba organizacji realizujących zadanie	Liczba uczestników	Wykonanie za 2011 rok
1.	Organizacja akcji i realizacja programów upowszechniających wiedzę o przyczynach i skutkach powstawania niepełnosprawności oraz sposobach jej zapobiegania	organizacje pozarządowe	4	1 784	15 808,98 zł
2.	Rehabilitacja osób niepełnosprawnych	organizacje pozarządowe	3	290	136 624 zł
3.	Prowadzenie zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	organizacje pozarządowe	4	72	56 000 zł
4.	Świadczenie poradnictwa dla osób niepełnosprawnych	organizacje pozarządowe	4	680	21 000 zł
5.	Organizacja kursów i szkoleń przygotowujących do pracy z osobami niepełnosprawnymi	organizacje pozarządowe	8	84	24 000 zł
6.	Integracja osób niepełnosprawnych z mieszkańcami Lublina	organizacje pozarządowe	4	441	19 773,99 zł
7.	Realizacja programów promujących osiągnięcia osób niepełnosprawnych	organizacje pozarządowe	2	650 + widzowie TVL	30 000 zł
8.	Umożliwienie zdobycia niezbędnego doświadczenia zawodowego osobom niepełnosprawnym	organizacje pozarządowe	2	40	47 000 zł
9.	Udział Miasta Lublin w finansowaniu Warsztatów Terapii Zajęciowej	organizatorzy WTZ	8	270	443 880 zł
RAZEM				4 041 osób + widzowie TVL + 270 uczestników WTZ	794 086,97 zł

Źródło: MOPR Lublin

2.4.4. Programy realizowane ze środków unijnych przez MOPR w Lublinie kierowane do osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne były objęte w 2012 roku wsparciem w ramach realizowanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie projektu systemowego „Człowiek inwestycją w społeczeństwo” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej. Do osób niepełnosprawnych w ramach w/w projektu były skierowane niżej wymienione działania:

I. Zadanie „Wspieranie działań z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych” w ramach „Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin w latach 2008 – 2013” zostało powierzone w drodze konkursu do realizacji organizacji pożytku publicznego na podstawie art. 13 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234 poz. 1536). W ramach tego zadania 250 osób niepełnosprawnych otrzymało wsparcie z zakresu integracji zawodowej i społecznej.

II. W ramach „Programu Aktywności Lokalnej Mieszkańców Miasta Lublin na lata 2009 – 2013” przyjętego Uchwałą Nr 549 / XXVII / 2008 Rady Miasta Lublin z dnia 18 grudnia 2009r.:

1. Program Aktywności Lokalnej w zakresie aktywizacji środowiska lokalnego, podniesienia kompetencji społecznych i przeciwdziałania marginalizacji osób niepełnosprawnych z obszaru działania Filii Nr 3 Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie przy ul. Mieszka I 4 - na 2012r. „Usprawniamy codzienność” – 9 osób
2. Program Aktywności Lokalnej w zakresie wsparcia rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym lub długotrwale, przewlekle chorym z obszaru działania Filii Nr 1 Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie przy ul. Lubartowskiej 6-8 w 2012 roku „Szczęśliwa Rodzina” – 10 osób.

III. Zadania powierzone do realizacji przez MOPR w ramach w/w Programu

1. „Wspieranie działań aktywizujących osoby z niepełnosprawnością intelektualną mieszkających na terenie Miasta Lublin będących uczestnikami Środowiskowego Domu Samopomocy „Absolwent” przy Al. Spółdzielczości Pracy 65 w Lublinie” - 20 osób.
2. „Podniesienie poziomu aktywności społecznej w każdej sferze życia społecznego osób niepełnosprawnych będących mieszkańcami mieszkań chronionych przy ul. Ametystowej 22 w Lublinie” - 15 osób.
3. „Podniesienie poziomu aktywności społecznej w każdej sferze życia społecznego osób niepełnosprawnych mieszkających na terenie Miasta Lublin” – 20 osób.
4. „Wsparcie działań na rzecz integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych” - 30 osób.

IV. Wsparcie w ramach zawartych kontraktów socjalnych:

1. 30 osób oraz „otoczenie” skorzystało z różnego rodzaju działań w zakresie aktywizacji społeczno – zawodowej oraz każda z osób otrzymała wsparcie w postaci usług asystenta osoby niepełnosprawnej w wymiarze i zakresie – według indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych.

Celem programów była aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców oraz umożliwienie im zdobycia kompetencji niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w środowisku.

W ramach realizacji programów aktywności lokalnej zastosowano instrumenty aktywnej integracji inspirujące do nowych wyzwań, uzyskania samodzielności i kompetencji do samodzielnego radzenia sobie z problemami.

2.4.5. Wyposażenie placówek służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w środki transportu

Projekty złożone w ramach Programu wyrównywania różnic między regionami II w roku 2011 obejmowały likwidację barier transportowych (obszar B) – zakup mikrobusów przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych na rzecz Domu Pomocy Społecznej przy ul. Ametystowej oraz na rzecz Środowiskowego Domu Samopomocy „Kalina” przy ul. Kalinowszczyzna 84.

Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania:

- bezpośrednio 113 osób (w tym 28 osób z ŚDS „Kalina” 85 osób z DPS przy ul. Ametystowej 22) oraz pełnoletnie osoby niepełnosprawne poruszające się na wózkach inwalidzkich - 21 osób.

Realizacja projektu na rzecz Domu Pomocy Społecznej przy ul. Ametystowej 22 zapewniła jedyny, sprawny i dostosowany do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich środek transportu dla jednostki miasta, która obecnie zajmuje się 21 osobami o takich potrzebach.

Całkowity koszt projektu wyniósł 292 117, 68 zł, z czego ze środków PFRON wykorzystano kwotę 87 635,30 zł, zaś Gmina Lublin - miasto na prawach powiatu przeznaczyła środki własne w wysokości 204 482,38 zł.

Pozostałe domy pomocy społecznej dysponują odpowiednimi środkami transportu.

2.4.6. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane w ramach środków PFRON będących w dyspozycji powiatu przez MOPR

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym, co oznacza przygotowanie do aktywnego pełnienia różnorodnych ról społecznych oraz pokonywania barier utrudniających włączenie się w życie społeczne, w szczególności psychologicznych, architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych.

Dział ds. Osób Niepełnosprawnych realizuje zadania z zakresu rehabilitacji społecznej. Środki przeznaczone na realizację zadań w 2011 roku stanowiły 104,17 % środków z 2010 r. Limit wraz z wykorzystaniem przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Wykorzystanie środków MOPR w latach 2010-2011.

lp	Zadanie	Limit 2010	Limit 2011	Kwota wydatkowanych środków	Wykorzystanie środków w 2011 r.
1	Dofinansowanie kosztów utrzymania i działalności wtz	3 994 920 zł	3 994 920 zł	3 994 920 zł	100 %
2	Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	273 953 zł	187 037 zł	187 037 zł	100 %
3	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	199 999 zł	142 500 zł	142 499,98 zł	99,99 %
4	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	1 060 482 zł	1 288 125 zł	1 288 125 zł	100 %
5	Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	293 312 zł	453 500 zł	453 497,20 zł	99,99 %
Razem:		5 823 306 zł	6 066 082 zł	6 066 079,18	99,99 %

Źródło: MOPR Lublin

W kwotach tych zawarte są zobowiązania z tytułu dofinansowania kosztów działalności wtz, gdzie wielkość kwoty podyktowana jest algorytmem i nie może ulec zmianie. Ponadto w roku 2012 pojawiły się 2 nowe zadania: dofinansowanie usług tłumacza języka migowego oraz tłumacza-przewodnika oraz realizacja na mocy umowy z PFRON pilotażowego Programu „Aktywny Samorząd”. Formy wsparcia przewidziane w programie adresowane są do uprawnionych osób fizycznych. Dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. Program obejmował następujące obszary wsparcia:

1. obszar A – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu,
2. obszar B1 – pomoc w zakupie specjalistycznego sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem,
3. obszar B2 – pomoc w zakupie urządzeń lektorskich,
4. obszar B3 – pomoc w zakupie urządzeń brajlowskich,
5. obszar B4 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu komputerowego i oprogramowania lub urządzeń lektorskich albo brajlowskich,
6. obszar C – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
7. obszar D – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
8. obszar E – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B,
9. obszar F – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

Program ulega corocznym modyfikacjom, dlatego obszary wsparcia mogą ulec zmianie.

Na uwagę zasługuje fakt, że w 2012 roku Miasto Lublin otrzymało z PFRON kwotę o 2 851708 zł. większą (9 592790 zł.) niż w roku poprzednim.

2.4.7. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze

Ważny obszar pomocy osobom niepełnosprawnym świadczony jest w formie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych i opiekuńczych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadania w postaci usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi corocznie zlecane są w drodze konkursu organizacjom pozarządowym.

Koszt godziny usługowej w 2011 roku:

- 10,00zł – usługi opiekuńcze podstawowe,
- 13,00zł – specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- 17,00zł - specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Obserwuje się potrzebę stworzenia systemu usług wspierających i asystenckich w mieście Lublin, aby wykorzystywać i wdrażać w nowatorskich formach różne rodzaje usług asystenckich, będących uzupełnieniem dotychczas stosowanych rozwiązań.

Tabela 7. Świadczeniobiorcy pomocy w formie usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, przyznanej przez MOPR w 2011 roku

Forma usług	Liczba, osób którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba rodzin	Wartość świadczeń
Usługi opiekuńcze	1432	1401	8 655 305 zł
Specjalistyczne usługi opiekuńcze	124	123	726 219 zł
Usługi opiekuńcze - ogółem	1477	1488	9381 524 zł
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	89	88	721 429 zł

Źródło: MOPR Lublin

Dodatkowym aspektem wspierania osób niepełnosprawnych przez Sekcję Pracy Socjalnej jest wydawanie opinii na temat sytuacji materialnej i zdrowotnej na potrzeby uzyskania pomocy z organizacji udzielających wsparcia np. Fundacja Polsat, Fundacja TVN, Fundacji „Atlas”, Fundacji Polsko – Niemieckiej „Pojednanie”, Fundacji Mimo Wszystko Anny Dymnej.

2.4.8. Organizowanie systemu pomocy instytucjonalnej dla osób niepełnosprawnych, ich rodzin i otoczenia

Domy pomocy społecznej oferują łącznie 606 miejsc, z których w 2011 roku skorzystało 759 osób. Ośrodki wsparcia dysponują 1 034 miejscami, z których w 2011 roku skorzystało 2 978 osób. Średni okres oczekiwania na miejsce w domu pomocy społecznej wynosił około sześciu miesięcy. Na dzień 31 grudnia 2011 roku na umieszczenie w domach pomocy społecznej łącznie oczekiwało **107** osób w tym:

- Do DPS im. M.T. z Kalkuty – **24** osoby,
- Do DPS „Kalina” – **28** osób,
- Do DPS im. W. Michelisowej – **10** osób,
- Do DPS dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie – **8** osób,
- Do DPS „Betania” – **8** osób,
- Do Prawosławnego DPS Diecezji Lubelsko - Chełmskiej – **5** osób,
- Do DPS z siedzibą w Lublinie przy ul. Ametystowej – **24** osoby.

Liczbę miejsc i mieszkańców w domach pomocy społecznej na terenie miasta Lublin przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 8. Liczba miejsc i mieszkańców w domach pomocy społecznej na terenie miasta Lublin w 2011 roku

	DPS im. Matki Teresy z Kalkuty	DPS Kalina	DPS im. Wiktorii Michelisowej	DPS dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie	DPS Betania	Prawosławny DPS Diecezji Lubelsko-Chełmskiej	Dom Pomocy Społecznej z siedzibą w Lublinie przy ul. Ametystowej
Liczba miejsc statutowych stan na dzień 31.12.2011r.	134	101	64	98	135	26	48
Liczba mieszkańców w ciągu całego okresu sprawozdawczego	169	113	79	114	190	32	62

Źródło: MOPR Lublin

Średni koszt utrzymania osoby w lubelskich domach pomocy społecznej, naliczany według odpłatności, wynosił w 2011 roku średnio **2 782,57 zł**, w tym:

- 1) Dom Pomocy Społecznej im. Matki Teresy z Kalkuty przy ul. Głowackiego – **2 985 zł**,
- 2) Dom Pomocy Społecznej „Kalina” przy ul. Kalinowszczyzna – **2 790 zł**,
- 3) Dom Pomocy Społecznej im. W. Michelisowej przy ul. Archidiakońskiej – **3 020 zł**,
- 4) Dom Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie przy ul. Kosmonautów – **3 258 zł**,
- 5) Dom Pomocy Społecznej „Betania” przy Al. Kraśnickiej – **2 351 zł**,
- 6) Prawosławny Dom Pomocy Społecznej Diecezji Lubelsko – Chełmskiej przy ul. Dolińskiego – **2 627 zł**,
- 7) Dom Pomocy Społecznej przy ul. Ametystowej – **2 447 zł**.

Skierowania do domów pomocy społecznej odbywają się systematycznie. W przypadku braku miejsc w domach na terenie gminy Lublin, osoby kierowane są poza Lublin.

W okresie sprawozdawczym wydano łącznie 1318 decyzji, w tym 267 decyzje kierujące do domów pomocy społecznej, 83 o umieszczeniu osoby w domu pomocy społecznej i 658 ustalających odpłatność za pobyt oraz 27 decyzji odmownych w sprawie skierowania do domu pomocy społecznej.

Osoby, którym odmówiono skierowania do domu pomocy społecznej mają zabezpieczoną pomoc w formie usług opiekuńczych- finansowanych przez gminę.

Osoby wymagające natychmiastowej interwencji służb umieszczane są w domach pomocy społecznej poza Lublinem. W roku 2011 roku w 39 domach pomocy społecznej zlokalizowanych na terenie 24 powiatów poza Lublinem zamieszkiwało łącznie **211 osób**.

Koszt pobytu mieszkańców miasta Lublin w domach pomocy społecznej na terenie innych powiatów w 2011 roku wyniósł 3 623 039,75 zł. Średni koszt dofinansowania pobytu gminy Lublin wyniósł 1 430,90 zł miesięcznie na jednego mieszkańca.

2.4.9. Ośrodki wsparcia

Z pomocy w ośrodkach wsparcia skorzystało ogółem w 2011 roku **2 978 osób**, w tym 1162 osób korzystało z pomocy w ośrodkach prowadzonych przez Miasto Lublin, a 1816 osób z pomocy w ośrodkach prowadzonych przez podmioty niepubliczne.

Najliczniejszą grupę korzystającą z usług ośrodków wsparcia stanowiły osoby z zaburzeniami psychicznymi korzystające z usług w środowiskowych domach

samopomocy i klubach samopomocy. W jedenastu tego typu placówkach wsparcie otrzymało 1 072 osoby.

Drugą pod względem liczebności grupą, były osoby przebywające w schroniskach i noclegowniach dla bezdomnych. W okresie sprawozdawczym pomocy w formie schronienia udzielono 611 osobom w ośmiu prowadzonych placówkach. Liczną grupę stanowiły także osoby w wieku starszym korzystające z usług dziennych domów pomocy i innych ośrodków wsparcia.

W wyniku konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu pomocy społecznej należących do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez Gminę Lublin miasto na prawach powiatu w latach 2011-2015 Prezydent Miasta Lublin zlecił Fundacji Nieprzetartego Szlaku utworzenie i prowadzenie od 1 grudnia 2011 roku Środowiskowego Domu Samopomocy dla 15 osób, typu B i typu C „Akademia Artystyczna” przy ul. Wyścigowej 31.

W okresie sprawozdawczym pomoc w ośrodkach wsparcia i domach pomocy społecznej otrzymało **3 737** osób. Liczbę osób korzystających z pomocy w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia w 2011 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Liczba osób korzystających z pomocy w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia w mieście Lublin, w 2011 roku

wyszczególnienie		jednostki organizacyjne o zasięgu lokalnym – finansowane z budżetu gmin				jednostki organizacyjne o zasięgu ponad gminnym – finansowane z budżetu powiatów		
		podmiot prowadzący – gmina		inny podmiot prowadzący		podmiot prowadzący – powiat		inny podmiot prowadzący
		liczba jednostek	liczba osób	liczba jednostek	liczba osób	liczba jednostek	liczba osób	liczba jednostek
domy pomocy społecznej		0	0	0	0	6	727	1
ośrodki wsparcia	środowiskowe domy samopomocy	0	0	0	0	2	127	6
	kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0	0	0	0	2	120	1
	dzienne domy pomocy/ZOW	2	135	0	0	0	0	0
	noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych	0	0	8	611	0	0	0
	jadłodajnie	0	0	1	85	0	0	0
	inne ośrodki wsparcia	5	780	5	222	0	0	1
	razem ośrodki wsparcia	7	915	14	918	4	247	8
razem domy pomocy społecznej i ośrodki wsparcia		7	915	14	918	10	974	9

Źródło: MOPR Lublin

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2011 MOPR nadzorował realizację umów zawartych pomiędzy Prezydentem Miasta a organizacjami pozarządowymi na realizację zadań z zakresu pomocy osobom niepełnosprawnym, w tym między innymi umowy na:

1. Utworzenie i prowadzenie Środowiskowego Domu Samopomocy typu B i typu C dla 15 osób.
2. Prowadzenie ośrodka wsparcia w formie środowiskowego domu samopomocy dla 30 osób niepełnosprawnych intelektualnie,
3. Prowadzenie ośrodka wsparcia w formie środowiskowego domu samopomocy dla 36 dzieci niepełnosprawnych intelektualnie,
4. Prowadzenie ośrodka wsparcia w formie środowiskowego domu samopomocy dla 16 osób z zaburzeniami psychicznymi,
5. Prowadzenie ośrodka wsparcia w formie środowiskowego domu samopomocy dla 18 osób z chorobą Alzheimera,
6. Prowadzenie ośrodka wsparcia w formie środowiskowego domu samopomocy dla 60 osób z zaburzeniami psychicznymi,
7. Prowadzenie ośrodka wsparcia w formie świetlicy dla 10 osób w podeszłym wieku, chorych i samotnych,
8. Prowadzenie ośrodka wsparcia w formie środowiskowego domu samopomocy dla 97 osób niepełnosprawnych intelektualnie
9. Prowadzenie Prawosławnego Domu Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych.

W ramach realizacji zadań na rzecz organizowania i prowadzenia domów pomocy społecznej i ośrodków wsparcia MOPR był odpowiedzialny za opracowanie opinii dotyczących rozliczenia dotacji przez podmioty prowadzące placówki na zlecenie Miasta oraz przygotowanie i przeprowadzenie konkursu ofert.

W roku 2012 zwiększono liczbę miejsc w ŚDS-ach dla osób z chorobą Alzheimera i schorzeniami pokrewnymi: o 10 miejsc w ŚDS Mefazja, o 5 w ŚDS przy ul. Nałkowskich 78 Filia przy ul. Lwowskiej 28 oraz o 6 miejsc w ŚDS Kalina.

2.5. Edukacja dzieci i młodzieży - Dostosowanie oferty szkół i placówek do potrzeb dzieci niepełnosprawnych i niepełnosprawnej młodzieży

Miasto Lublin zapewnia możliwość edukacji dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej na każdym etapie kształcenia: przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej. Oferta szkół i placówek jest dostosowana do różnego typu niepełnosprawności, w tym dla słabo widzących i słabo słyszących, niesłyszących, osób z upośledzeniem w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym, dzieci i młodzieży z zaburzeniami i autyzmem.

Każde dziecko ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawne, winno mieć stworzone warunki niezbędne do maksymalnego rozwoju, poprzez dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych dziecka. Przepisy zapewniają również możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydawane przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych, wskazuje na potrzebę stosowania specjalnej organizacji procesu nauczania i metod pracy oraz określa zalecane najkorzystniejsze dla dziecka formy kształcenia specjalnego. Orzeczenie to nie determinuje kształcenia danego dziecka we wskazanym typie placówki – ostateczny wybór przedszkola lub szkoły należy do rodziców, prawnych opiekunów ucznia. Często wiąże się to z potrzebą wsparcia rodziny lub opiekuna dziecka i doradztwa w zakresie wyboru optymalnej formy kształcenia, wyboru przedszkola, szkoły dla dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uwzględniając oczekiwania, możliwości i mocne strony, potencjał dziecka/ucznia.

Bardzo istotną sprawą jest zapewnienie dostępności infrastruktury placówek edukacyjnych dla wszystkich uczniów. Miasto od wielu lat sukcesywnie likwiduje różne bariery architektoniczne w poszczególnych placówkach.

W roku 2011 przeprowadzono następujące inwestycje poprawiające dostępność dla niepełnosprawnych uczniów:

- Zespół Szkół Nr 11 (VII L.O.), ul. Farbiarska 8: wykonano częściowo przebudowę i remont pomieszczeń, tj. pochylnię dla niepełnosprawnych, sanitariat, wydawalnię posiłków oraz salę gimnastyczną,
- Szkoła Podstawowa nr 49 ul. Bronowicka 2: montaż platformy schodowej,
- Przedszkole Specjalne Nr 11, ul. Młodej Polski 30: ukończono roboty związane z dobudową szachtu windowego, z przebudową i rozbudową placu manewrowego i przebudową chodników.

W 2012 roku planowana jest realizacja poniższych zadań:

1. Gimnazjum Nr 18 przy ul. J. Długosza 8 - montaż platformy schodowej i dostosowanie budynku dla osób niepełnosprawnych,
2. Szkoła Podstawowa Nr 28 i Gimnazjum Nr 11 przy ul. Radości 13 - opracowana jest dokumentacja projektowa windy w celu dostosowania budynku dla osób niepełnosprawnych,
3. Szkoła Podstawowa Nr 51 przy ul. Bursztynowej 22 - wykonanie projektu budowlanego podjazdu dla osób niepełnosprawnych.

2.5.1 Przedszkola

Prowadzone przez Miasto przedszkola posiadają różnorodną ofertę usług edukacyjnych, dostosowaną do potrzeb i możliwości psychofizycznych dzieci.

Przedszkola zapewniają nie tylko profesjonalną opiekę dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych, ale przede wszystkim prowadzą wszechstronną pracę

edukacyjną, terapeutyczną, rewalidacyjną i rehabilitacyjną, wspierając indywidualny rozwój dziecka. Od 2008 r. organizowane są w miarę możliwości w przedszkolach ogólnodostępnych, w przedszkolu specjalnym, w przedszkolu integracyjnym i w przedszkolu z oddziałami integracyjnymi oraz w poradniach psychologiczno – pedagogicznych zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dla dzieci. Zajęcia wczesnego wspomaganie prowadzi nauczyciele posiadający kwalifikacje odpowiednie do rodzaju niepełnosprawności dziecka i specjaliści (psycholog, logopeda, inni), którzy tworzą zespół wczesnego wspomaganie.

Miasto Lublin jest organem prowadzącym dla 63 przedszkoli, w tym jednego przedszkola specjalnego (Przedszkole Specjalne nr 11 przy ul. Młodej Polski 30), jednego przedszkola integracyjnego (Publiczne Przedszkole Integracyjne nr 40 przy ul. Gospodarczej 18), dwóch przedszkoli z oddziałami integracyjnymi (Przedszkole nr 39 przy ul. Balladyny 14 oraz Przedszkole nr 70 przy ul. Smyczkowej 2). Ponadto pozostałe przedszkola umożliwiają dzieciom z dysfunkcjami uczęszczanie do ogólnodostępnych oddziałów.

Na uwagę zasługuje jedyne w województwie 7- oddziałowe Przedszkole Specjalne nr 11 w Lublinie. W przedszkolu tym prowadzone są indywidualne zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze oraz zajęcia z zakresu wczesnego wspomaganie rozwoju małego dziecka. Prowadzona jest terapia dzieci z różnorodnymi zaburzeniami rozwoju, niepełnosprawnością intelektualną, mózgowym porażeniem dziecięcym, autyzmem, zespołem Downa i innymi zespołami genetycznymi. Terapię prowadzi zespół wysoko wykwalifikowanych specjalistów: pedagogzy specjaliści, psychologowie, neurologopedzi, rehabilitanci, terapeuci NDT-Bobath, terapeuci Integracji Sensorycznej. Zajęcia odbywają się w salach przyjaznych dzieciom oraz specjalistycznych gabinetach. Przedszkole Specjalne nr 11 dysponuje bogatym zestawem pomocy terapeutycznych, w tym m.in. zabawkami edukacyjno-rozwojowymi, pomocami montessoriańskimi, oprogramowaniem komunikacyjnym i komputerowym do wprowadzania alternatywnych i wspomagających metod porozumiewania się (AAC), sprzętem rehabilitacyjnym, sprzętem do integracji sensorycznej.

Dane statystyczne za 2011 r.:

- Liczba wychowanków w 63 przedszkolach prowadzonych przez Miasto Lublin– 8100
- Liczba wychowanków z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego – 87, w tym:
 - 28 dzieci z autyzmem i niepełnosprawnością sprzężoną,
 - 38 dzieci z opinią o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (w tym dzieci w wieku 2,5 lat i poniżej w Przedszkolu Specjalnym nr 11)
 - 15 dzieci objętych zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi w Przedszkolu Specjalnym nr 11.

Liczba oddziałów integracyjnych w przedszkolach:

- Przedszkole Specjalne nr 11 – 7 oddziałów specjalnych,
- Publiczne Przedszkole Integracyjne Przedszkole nr 40 – 5 oddziałów integracyjnych

- Przedszkole nr 39 – 5 oddziałów integracyjnych
- Przedszkole nr 70 – 1 oddział integracyjny

Na uwagę zasługuje również fakt, iż Miasto Lublin utrzymało przyjęte we wcześniejszych uchwałach zwolnienie z opłat za świadczenia przedszkoli dla dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego lub opinią o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, na które przekazywana jest część oświatowa subwencji ogólnej.

2.5.2 Szkoły

Dzieci i młodzież niepełnosprawna ma możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami. Organizuje się opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwienie zindywidualizowanego procesu kształcenia, formy i programy nauczania oraz zajęcia rewalidacyjne, dostosowane do potrzeb, w tym:

- organizowanie zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej stosownie do ich potrzeb i możliwości,
- zwiększenie oferty zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Miasto Lublin nieustannie monitoruje potrzeby i wychodzi im naprzeciw m.in.:

- Rada Miasta Lublin w dniu 30 czerwca 2011 roku podjęła uchwałę nr 140/XI/2011 *w sprawie ustalenia sieci prowadzonych przez Miasto Lublin przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego*, w ramach której zostaną utworzone dwa nowe oddziały przedszkolne w ośrodkach szkolno-wychowawczych tj: Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży Niestyszającej i Słabo Słyszającej im. Jana Pawła II przy ul. L. Herc 4 w Lublinie i w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Słabo Widzącej im. Prof. Zofii Sękowskiej przy ul. Hirszfelda 6 w Lublinie,

- utworzenie uchwałą Rady Miasta Lublin Nr 451/XX/2012 z dnia 26 kwietnia 2012 r. Technikum Specjalnego nr 1 dla Uczniów Niestyszających i Słabo Słyszających w Lublinie, nadania statutu oraz włączenia go w skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niestyszającej i Słabo Słyszającej im. Jana Pawła II w Lublinie,

- utworzenie uchwałą Rady Miasta Lublin Nr 452/XX/2012 z dnia 26 kwietnia 2012 r. Technikum Specjalnego nr 2 dla Uczniów Niestyszających, Słabo Słyszających, Niewidomych, Słabo Widzących, z Niepełnosprawnością Ruchową, w tym z Afazją, z Autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera oraz z Niepełnosprawnościami Sprzężonymi w Lublinie, nadania statutu oraz włączenia go w skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie,

- przekształcenie uchwałą Rady Miasta Lublin nr 450/XX/2012 z dnia 26 kwietnia

2012 r. Zasadniczej Szkoły Zawodowej nr 13 Specjalnej dla Uczniów Niestyszających i Słabo Słyszających na Zasadniczą Szkołę Zawodową nr 13 Specjalną dla Uczniów Niestyszających, Słabo Słyszających, z Niepełnosprawnością Ruchową, w tym z Afazją, z Upośledzeniem Umysłowym w Stopniu Lekkim, z Autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera oraz z Niepełnosprawnościami Sprzężonymi,

- utworzenie uchwałą Rady Miasta Lublin Nr 426/XIX/2012 z dnia 29 marca 2012 r. Szkoły Podstawowej Specjalnej nr 56 w Lublinie wchodzącej w skład Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Lublinie,

- zwiększenie liczby oddziałów integracyjnych, jako realizacji idei kształcenia zintegrowanego – aktualnie funkcjonuje 60 oddziałów integracyjnych;

- dostosowanie sal lekcyjnych i pomieszczeń bytowych do potrzeb niepełnosprawnych uczniów;

- uczestnictwo młodzieży niepełnosprawnej w programach wspierających proces edukacji i przygotowujących do wykonywania pracy na otwartym rynku ;

- realizację przez szkoły projektów z funduszy europejskich wspierających proces edukacji i przygotowujących do wykonywania pracy na otwartym rynku pracy,

- organizowanie zajęć dla dzieci niepełnosprawnych stosownie do ich potrzeb i możliwości.

Pilną potrzebą jest organizacja zajęć dla dzieci młodszych niż 2,5 lat, które są poza edukacją przedszkolną, a które w sposób szczególny należałoby objąć wczesnym wspomaganiem rozwoju.

W sieci szkół podstawowych Miasta Lublina funkcjonują również cztery szkoły, w których zorganizowane są klasy integracyjne dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Szkoły te są tak usytuowane, aby zabezpieczyć potrzeby w zakresie integracji w różnych częściach miasta:

- we wschodniej części miasta – Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 32 im. Pamięci Majdanka przy ul. K. Przerwy-Tetmajera 2,

- w południowej części miasta – Szkoła Podstawowa nr 28 im. Synów Pułku Ziemi Lubelskiej przy ul. Radości 13,

- w południowej części miasta - Szkoła Podstawowa nr 51 im. Jana Pawła II przy ul. Bursztynowej 22,

- w północnej części miasta – Szkoła Podstawowa nr 43 im. J. Paderewskiego przy ul. Śliwińskiego 5.

Uczniowie klas integracyjnych szkół podstawowych mają możliwość kontynuowania nauki w oddziałach integracyjnych funkcjonujących w:

gimnazjach:

- w Gimnazjum nr 11 im. por. mar. Mariana Tadeusza Mokrskiego przy ul. Radości 13,

- w Gimnazjum nr 15 im. Jana Pawła II przy ul. Elektrycznej 51,

szkołach ponadgimnazjalnych:

- w Liceum Profilowanym z Oddziałami Integracyjnymi, (w Zespole Szkół nr 3 przy ul. Wyścigowej 31),

- w Technikum z Oddziałami Integracyjnymi, (w Zespole Szkół nr 3),

- w Szkole Policealnej Integracyjnej, (w Zespole Szkół nr 3),
- w XV Liceum Ogólnokształcącym w Zespole Szkół nr 1 im. Władysława Grabskiego przy ul. Podwale 11.

Miasto Lublin angażuje własne środki finansowe i wspiera pracę nauczycieli tworzących tzw. „grupę nauczycieli wsparcia” tj: nauczycieli specjalistów (zatrudnianych dodatkowo w oddziałach integracyjnych i oddziałach szkół specjalnych), logopedów, pedagogów, psychologów, reedukatorów, surdologopedów.

2.5.3. Specjalne Ośrodki Szkolno – Wychowawcze

Na terenie Lublina funkcjonują cztery specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze organizujące naukę i opiekę dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo, słabo widzącej oraz niesłyszącej i słabo słyszącej oraz dwa zespoły szkół, które kształcą uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Liczba uczniów i wychowanków w szkołach specjalnych i ośrodkach

L.p	Nazwa szkoły/placówki	adres	Liczba uczniów stan wg SIO na 30-09-2011		Specjalizacja szkoły
			Uczniowie	Wychowankowie	
1.	Zespół Szkół nr 3	ul. Wyścigowa 31 20-425 Lublin	165	67	słabo widzący, słabo słyszący
2.	Zespół Szkół nr 4 im. Janusza Korczaka (Gimnazjum Specjalne nr 20, Szkoła Podstawowa Specjalna nr 26, Szkoła Podstawowa nr 49)	ul. Bronowicka 21 20-301 Lublin	217	0	autyzm, upośledzenie w stopniu lekkim i umiarkowanym
3.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1	Al. Spółdzielczości Pracy 65 20-147 Lublin	273	126	autyzm, upośledzenie w stopniu lekkim i umiarkowanym
4.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2	ul. Głuska 5 20-439 Lublin	123	25	autyzm, upośledzenie w stopniu umiarkowanym i znacznym
5.	Specjalny Ośrodek Szkolno-wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Słabo Widzącej im. Prof. Zofii Sękowskiej	ul. Hirszfelda 6 20-092 Lublin	80	26	słabo widzący, niewidomi

6.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Nie słyszającej i Słabo Słyszającej im. Jana Pawła II	ul. Lucyny Herc 4 20-328 Lublin	121	93	słabo słyszący, niesłyszący
7.	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	ul. Zakładowa 11A 20-820 Lublin	0	54	dla młodzieży patologicznej, uzależnionej (przed interwencyjna)
8.	Przedszkole Specjalne nr 11 w Lublinie	ul. Młodej Polski 30	80	0	autyzm, upośledzenie w stopniu lekkim i umiarkowanym

Źródło: Wydział Oświaty i Wychowania (dane na dzień 30 września 2011 [SIO])

2.5.4 Prowadzenie zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej

Działania realizowane w ramach zadanie zlecanego w drodze otwartego konkursu ofert zostały opisane w Rozdziale 2.4.

Poza tymi działaniami przedszkola, specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze i szkoły organizowały wycieczki przedmiotowe, naukę pływania, zajęcia pod nazwą akademii filmowa, zajęcia o tematyce narodowej i regionalnej, prezentujące symbole narodowe, kulturę regionalną, mniejszości narodowe, zajęcia mające na celu łamanie stereotypów o niepełnosprawności oraz zajęcia teatralne.

Dodatkowymi działaniami podejmowanymi samodzielnie przez konkretne placówki edukacyjne jest pozyskiwanie środków unijnych na realizację projektów. Szczegółowe zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Projekty aktualnie realizowane samodzielnie przez szkoły z funduszy europejskich w szkołach specjalnych lub integracyjnych prowadzonych przez Miasto Lublin

Lp.	Szkoła - tytuł projektu	wartość projektu	czas realizacji
1.	Szkoła Podstawowa nr 43 im. Ignacego Jana Paderewskiego - „Gotowi na przyszłość”	97 998,00 PLN	2011 - 2012
2.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Słabo Widzącej im. Prof. Zofii Sękowskiej -w ramach programu Comenius-Partnerskie Projekty Szkół „Europe's got talent – Europa ma Talent”	20 000,00 euro	2011 - 2012
3.	Zespół Szkół nr 1 im. Władysława Grabskiego „Absolwent technikum-mobilny specjalista”	966 156,00 PLN	2011 - 2012

Źródło: Wydział Oświaty i Wychowania

Gmina Lublin realizuje w latach 2011 – 2012 projekt „Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I – III szkół podstawowych w Gminie Lublin” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na kwotę 3 345 365,76 zł. Projekt realizowany jest od 1września 2011 r. do 31grudnia 2012 r. przez 36 szkół podstawowych w tym 6 szkół podstawowych z oddziałami integracyjnymi oraz szkoły podstawowe specjalne.

2.5.5. Nawiązanie współpracy oraz wymiana danych o liczbie niepełnosprawnych dzieci w celu programowania i zabezpieczania ich potrzeb edukacyjnych

Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie przyjął w 2011r. łącznie 5 649 wniosków o orzeczenie o niepełnosprawności (orzeczono ze stopniem 4 596 osób), w tym 657 wniosków dotyczyło dzieci, z czego orzeczonych zostało 613 dzieci.

Zakres danych uwzględnianych w orzeczeniach o niepełnosprawności dzieci jest zbyt ogólny, nie zawiera informacji o potrzebach edukacyjnych niepełnosprawnego dziecka i nie może być wykorzystany w procesie dostosowywania oferty edukacyjnej.

Potrzeby są monitorowane i rozpoznawane na podstawie wniosków składanych zarówno przez placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe i rodziców dzieci niepełnosprawnych.

Zakres i występowanie niepełnosprawności dzieci dodatkowo obrazuje skala wydanych dodatków do zasiłków rodzinnych związanych z ich niepełnosprawnością. W 2011 r. na dodatki do zasiłków rodzinnych z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego wydano 12 581 świadczeń na kwotę 955 080 zł. Z tej liczby 2 570 świadczeń na kwotę 154 200 zł wydano na rzecz dzieci do 5 roku życia, pozostała kwota – 800 880 zł przyznana w postaci 10 011 świadczeń dotyczy dzieci powyżej 5 roku życia.

2.5.6 Rozwijanie różnych form kształcenia i wspieranie młodzieży w zakresie preorientacji zawodowej

W roku szkolnym 2011/2012 do placówek takich jak: szkoły podstawowe, gimnazja, licea ogólnokształcące i uzupełniające, specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze uczęszczało 1177 uczniów niepełnosprawnych, w tym w szkołach i oddziałach specjalnych takich uczniów było 912, w oddziałach integracyjnych było 212 uczniów i 53 uczniów w oddziałach szkół ogólnodostępnych.

Tworzenie oddziałów integracyjnych w istniejących placówkach edukacyjnych.

Wszystkich oddziałów integracyjnych w szkołach prowadzonych przez miasto Lublin w roku szkolnym 2011/2012 było 49, w tym:

1. Szkoła Podstawowa Nr 28, 8 oddziałów integracyjnych, w których naukę pobiera łącznie 117 uczniów, w tym 33 uczniów niepełnosprawnych.
2. Szkoła Podstawowa Nr 32, 10 oddziałów integracyjnych, w których naukę pobiera łącznie 161 uczniów, w tym 38 uczniów niepełnosprawnych.
3. Szkoła Podstawowa Nr 43, 6 oddziałów integracyjnych, w których naukę pobiera łącznie 86 uczniów, w tym 22 uczniów niepełnosprawnych.
4. Szkoła Podstawowa Nr 51, 4 oddziały integracyjne, w których naukę pobiera łącznie 59 uczniów, w tym 15 uczniów niepełnosprawnych.
5. Gimnazjum Nr 11, 6 oddziałów integracyjnych, w których naukę pobiera łącznie 94 uczniów, w tym 25 uczniów niepełnosprawnych.
6. Gimnazjum Nr 15, 6 oddziałów integracyjnych, w których naukę pobiera łącznie 99 uczniów, w tym 26 uczniów niepełnosprawnych.
7. Zespół Szkół Nr 3, 7 oddziałów integracyjnych dla 102 uczniów, w tym 49 uczniów jest niepełnosprawnych.
8. Zespół Szkół Nr 1, im. Władysława Grabskiego, 2 oddziały integracyjne dla 39 uczniów, w tym 8 uczniów niepełnosprawnych.

W ramach programów celowych skierowanych do studentów mieszkańcy Lublina skorzystali we wsparcia w postaci programu Student II realizowanego przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

2.6. Aktywność zawodowa niepełnosprawnych mieszkańców Lublina

Osoby niepełnosprawne niezależnie od posiadanego orzeczenia mają prawo do pracy – w warunkach chronionych (zakład pracy chronionej, zakład aktywności zawodowej), na otwartym rynku pracy (w tym poprzez zatrudnienie przejściowe, zatrudnienie subsydiowane, własna działalność gospodarcza) lub w ramach spółdzielni socjalnej.

2.6.1. Działalność Miejskiego Urzędu Pracy na rzecz aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych mieszkańców Lublina

W ewidencji MUP pozostają osoby niepełnosprawne objęte aktywizacją zawodową, w tym osoby o statusie bezrobotnego lub poszukującego pracy nie pozostającego w zatrudnieniu (posiadający uprawnienia rentowe, w tym też do renty szkoleniowej).

Na koniec grudnia 2011r. w ewidencji MUP pozostawało ogółem 1196 osób niepełnosprawne, z tego 950 osób bezrobotnych niepełnosprawnych i 246 osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu. Liczba niepełnosprawnych kobiet stanowiła 48,6% tej populacji tj. 581 osób. Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w końcu grudnia 2011 roku stanowiły 7,3% ogółu osób będących w ewidencji MUP.

Analizując strukturę wieku niepełnosprawnych bezrobotnych można stwierdzić, że największą grupą są osoby w przedziale 45-54 lata i stanowią 36,1% ogółu (tj. 343 osoby). Najwięcej osób niepełnosprawnych poszukujących pracy odnotowano w przedziale wiekowym 25-34 lata. Najmniejszy odsetek bezrobotnych niepełnosprawnych notowany jest wśród osób w wieku 18-24 lat oraz powyżej 60 roku życia (odpowiednio 3,7% i 5,6%). Wśród osób niepełnosprawnych poszukujących pracy najmniejszy odsetek odnotowano w grupie wiekowej 18-24 lata 2,8% (tj. 7 osób).

Szczegółowe zestawienie przedstawione zostało w tabeli nr 12.

Tabela 12. Osoby niepełnosprawne według wieku w 2011 r.

Grupy wiekowe	Liczba i struktura osób niepełnosprawnych na koniec 2011 roku			
	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem		Niepełnosprawni poszukujący pracy i nie pozostający w zatrudnieniu ogółem	
	ogółem	%	ogółem	%
18-24	35	3,7	7	2,8
25-34	131	13,8	70	28,5
35-44	152	16,0	36	14,6
45-54	343	36,1	57	23,2
55-59	236	24,8	45	18,3
60 i więcej	53	5,6	31	12,6
Ogółem	950	100,0	246	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-07.

Wyszczególnienie rodzaju niepełnosprawności zarejestrowanych osób pozwala stwierdzić, że największa liczba bezrobotnych posiada upośledzenia narządów ruchu – 29,2% (tj. 277 osób) oraz choroby neurologiczne – 14,9% (tj. 142 osoby). Najmniej bezrobotnych cierpi na choroby układu moczowo-płciowego (0,9%, tj. 9 osób). Zestawienie przedstawia tabela nr 13.

Tabela 13. Osoby niepełnosprawne według rodzaju niepełnosprawności w 2011 r.

Rodzaj niepełnosprawności	Liczba bezrobotnych i struktura bezrobotnych					
	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem		Niepełnosprawni poszukujący pracy i nie pozostający w zatrudnieniu ogółem		Osoby niepełnosprawne ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Upośledzenie umysłowe	18	1,9	12	4,9	30	2,5
Choroby psychiczne	95	10,0	22	8,9	117	9,8
Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	50	5,3	10	4,1	60	5,0
Choroby narządu wzroku	40	4,2	16	6,5	56	4,7
Upośledzenia narządu ruchu	277	29,2	29	11,8	306	25,6
Epilepsja	49	5,2	6	2,4	55	4,6
Choroby układu oddechowego i układu krążenia	111	11,7	15	6,1	126	10,6
Choroby układu pokarmowego	26	2,7	2	0,8	28	2,3
Choroby układu moczowo-płciowego	9	0,9	3	1,2	12	1,0
Choroby neurologiczne	142	14,9	26	10,6	168	14,0
Inne	106	11,2	42	17,1	148	12,4
Nieustalony	27	2,8	63	25,6	90	7,5
Ogółem	950	100,0	246	100,0	1.196	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-07.

Dane MUP w Lublinie pokazały, że wśród zarejestrowanych na koniec grudnia 2011 r. pozostało w ewidencji 720 bezrobotnych oraz 52 bezrobotnych poszukujących pracy o lekkim stopniu niepełnosprawności. Nieco mniej jest osób bezrobotnych i poszukujących pracy o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (odpowiednio 216 i 150 osób) oraz o znacznym stopniu niepełnosprawności: 14 bezrobotnych oraz 44 osoby poszukujące pracy i nie pozostające w zatrudnieniu. Szczegółowe zestawienie przedstawia poniższa tabela oraz wykres.

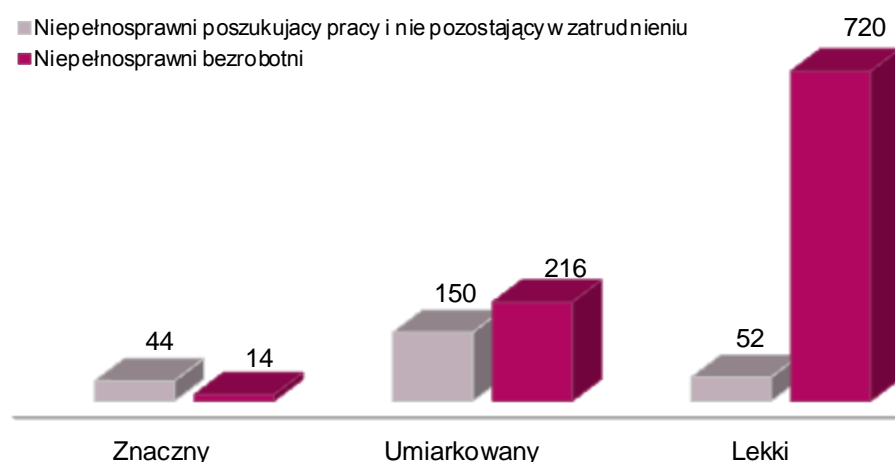
Tabela 14. Niepełnosprawni według stopnia niepełnosprawności.

STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE BEZROBOTNE		OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE POSZUKUJĄCE PRACY		OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE OGÓŁEM	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
ZNACZNY	14	1,5	44	17,9	58	4,8
UMIARKOWANY	216	22,7	150	61,0	366	30,6
LEKKI	720	75,8	52	21,1	772	64,6
RAZEM	950	100,0	246	100,0	1.196	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-07.

Tabela nr 14 wykazuje, że najliczniejszą grupą wśród zarejestrowanych osób niepełnosprawnych są osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności (64,6%). Widoczne są wyraźne różnice w udziale osób z różnymi niepełnosprawnościami wśród osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Udział osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności wśród zarejestrowanych bezrobotnych to 1,5%, wśród poszukujących pracy - 4,8%, ze stopniem umiarkowanym wśród bezrobotnych – 22,7%, wśród poszukujących pracy 30,6%, ze stopniem lekkim wśród bezrobotnych - 75,8%, a wśród poszukujących pracy – 21,1%.

Wykres 3. Osoby niepełnosprawne według stopnia niepełnosprawności w 2011r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-07.

Liczba osób niepełnosprawnych, które podjęły zatrudnienie

W 2011 roku 308 osób niepełnosprawnych zostało wyrejestrowanych z powodu podjęcia pracy, z tego 293 osoby bezrobotnych niepełnosprawne i 15 osób niepełnosprawnych poszukujących pracy. Z tytułu podjęcia pracy subsydiowanej – 38 osób oraz pracy niesubsydiowanej - 270 osób.

Projekty realizowane na rzecz osób niepełnosprawnych oraz inne informacje mające znaczenie dla środowiska osób niepełnosprawnych.

W 2011 roku z pośród realizowanych przez MUP projektów jeden projekt uwzględniał również osoby niepełnosprawne. Był to projekt *Ambitni i Przedsiębiorczy* realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działalność 6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie Poddziałanie 6.1.3 Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych. Celem ogólnym projektu była aktywizacja zawodowa 520 osób bezrobotnych (w tym 311 kobiet i 209 mężczyzn) z terenu miasta Lublin.

Cele szczegółowe projektu:

1. Nabycie kwalifikacji zawodowych przez 520 osób bezrobotnych (w tym 311 kobiet i 209 mężczyzn) z terenu miasta Lublin w formie:

- szkolenia dla uczestników projektu;
- organizacji staży;

2. Zwiększenie zatrudnienia wśród 120 osób bezrobotnych (w tym 58 kobiet i 62 mężczyzn) z terenu miasta Lublin, poprzez udzielenie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej zrealizowano poprzez przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, w tym pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanego z podjęciem działalności gospodarczej. Projektem objęto m.in. 29 beneficjentów z orzeczoną stopniem niepełnosprawności, którzy skorzystali z takich form wsparcia jak: szkolenia dla 2 osób (kierunek: „Kasjer- fakturzysta”), staże dla 20 osób, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej dla 7 osób.

Ponadto MUP uczestniczył jako partner Fuga Mundi w projektach *Agencja zatrudnienia Fuga Mundi, Rynek pracy otwarty dla wszystkich, E-learning przyjazny osobom niepełnosprawnym, Praca szyta na miarę*. Celem projektów była realizacja 10 staży finansowanych dla osób bezrobotnych z orzeczoną stopniem niepełnosprawności, zarejestrowanych w MUP w Lublinie. Staże sfinansowano ze środków Funduszu Pracy.

W ramach zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej realizowanych przez Miejski Urząd Pracy ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych będących w dyspozycji Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu działaniami objęto:

- 12 osób niepełnosprawnych, które skorzystały ze szkoleń zawodowych organizowanych przez MUP;
- 18 osób niepełnosprawnych uzyskało środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej;
- 8 pracowników niepełnosprawnych, których wsparto w postaci zwrotu kosztów zatrudnienia dla nich pracowników pomagających w pracy;
- 2 osobom dokonano zwrotu kosztów wyposażenia, doposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej.

2.6.2. Wspieranie działań z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych

Praca stanowi ważny element życia społecznego – jest źródłem utrzymania, wpływa na pozycję społeczną, umożliwia samorealizację oraz nawiązywanie kontaktów społecznych. Dla wielu niepełnosprawnych osób praca jest dodatkowo istotnym elementem rehabilitacji społecznej. Jednocześnie osoby niepełnosprawne są jedną z grup będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Dla zwiększenia efektywności i spójności działań na rzecz integracji zawodowej osób niepełnosprawnych wskazane jest stworzenie systemu wymiany

informacji pomiędzy instytucjami rynku pracy, ośrodkami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi, przedstawicielami pracodawców. W system ten należy także włączyć szkoły, które przygotowują osoby niepełnosprawne do podjęcia zatrudnienia.

Skutecznie działający system wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej powinien obejmować: wymianę informacji pomiędzy publicznymi i niepublicznymi instytucjami rynku pracy, instytucjami integracji i pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami oświatowymi, zapewnić komplementarność usług oferowanych na rzecz klientów, podnoszenie kompetencji pracowników instytucji rynku pracy, promocję możliwości zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Zadania zlecone z zakresu rehabilitacji zawodowej dla organizacji pozarządowych w ramach realizacji „Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin w latach 2008-2013” zostały opisane w rozdziale 2.4. niniejszego opracowania.

2.7. Zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych osób niepełnosprawnych i ich rodzin

Zasady przyznawania lokali komunalnych reguluje Uchwała Rady Miasta nr 462/XXI/2012 Rady Miasta Lublin z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Lublin. Niepełnosprawność jest czynnikiem, który zwiększa szanse osób niepełnosprawnych w zależności od posiadanego stopnia niepełnosprawności na uzyskanie mieszkania z zasobów miejskich, lecz nie jest odrębnie wykazywana liczba takich osób, ani nie są wykazywane specjalne dostosowania dla osób ze specyficznymi potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.

Brakuje danych na temat przystosowań mieszkań komunalnych do niepełnosprawności ruchowej (Wydział Spraw Mieszkaniowych nie prowadzi takich statystyk). Wydział Spraw Mieszkaniowych wynajmuje lokale komunalne wyłącznie osobom ujętym w wykazach ostatecznych, sporządzanych stosownie do przewidywanych możliwości Gminy.

W wykazie osób zakwalifikowanych do zawarcia umowy najmu lokalu z mieszkaniowego zasobu Miasta opracowanym w 2011r. zostały ujęte 52 rodziny, w tym 35 rodzin, w których występuje niepełnosprawność (co stanowi 67,31 %). W wykazie warunkowym osób zakwalifikowanych do zawarcia umowy najmu lokalu z mieszkaniowego zasobu Miasta opracowanym w 2011 r. zostały ujęte 62 rodziny, w tym 37 rodzin w których występuje niepełnosprawność (co stanowi 59,68%). W wykazie wychowanków domów dziecka, rodzinnych domów dziecka, rodzin zastępczych, ośrodków szkolno-wychowawczych i placówek wychowawczych zakwalifikowanych do zawarcia umowy najmu lokalu z mieszkaniowego zasobu Miasta opracowanym w 2012 r. ujęte zostały 34 rodziny, w tym 6 rodzin w których występuje niepełnosprawność (co stanowi 17,65%).

Obecnie brakuje uregulowań dotyczących projektowania w nowobudowanych budynkach komunalnych i miejskich określonej liczby mieszkań bez barier

architektonicznych, zarezerwowanych do wynajęcia (partycypacji) dla osób z dysfunkcją ruchu, spełniających warunki uprawniające do ubiegania się o lokal komunalny. W staraniach o lokal osoby niepełnosprawne mogą liczyć na dodatkową punktację z tytułu niepełnosprawności, jednak niewystarczająca jest liczba mieszkań komunalnych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością głównie fizyczną. Istnieje również zapotrzebowanie na małe formy mieszkalnictwa indywidualnego i grupowego takie jak mieszkania chronione i rodzinne domy pomocy społecznej, chociaż te ostatnie, zgodnie z przepisami mogą być tworzone dla osób starszych.

Warty podkreślenia jest fakt, że w ostatnich latach Zarząd Nieruchomości Komunalnych wykonał w 3 budynkach mieszkalnych należących do Miasta następujące prace przystosowujące budynek do potrzeb osób niepełnosprawnych: z własnych środków: podjazd oraz platform na schodach, a także windę, której koszt częściowo ze środków uzyskanych w ramach likwidacji barier architektonicznych środków pokryła osoba niepełnosprawna.

2.7.1 Mieszkania chronione

Idea mieszkań chronionych, jako specyficzna forma pomocy społecznej ukierunkowanej na pomoc m.in. osobom niepełnosprawnym ma za zadanie wspierać funkcjonowanie tych osób w środowisku. Dzięki mieszkaniom chronionym możliwe jest usamodzielnienie osób niepełnosprawnych i „zaistnienie” ich w środowisku na pełnoprawnych zasadach. Taka forma pomocy stanowi możliwość integracji osób niepełnosprawnych ze społecznością lokalną i maksymalnie dobre warunki do podejmowania wyzwań w codziennym życiu. Prowadzenie tej formy pomocy należy zarówno do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, jak i organizacji pożytku publicznego. Przygotowuje ona do samodzielnego funkcjonowania w środowisku.

W roku 2011 w dyspozycji Miasta pozostawało łącznie 29 mieszkań chronionych z 91 miejscami. Przeznaczone były w szczególności dla osób niepełnosprawnych, osób z zaburzeniami psychicznymi, cudzoziemców, usamodzielniających się wychowanków placówek oraz opuszczających rodziny zastępcze. Z pobytu w mieszkaniach chronionych w 2011 roku skorzystało 106 osób.

W 2011 r. uruchomiono 19 mieszkań chronionych dla 39 osób niepełnosprawnych. Mieszkania chronione usytuowane są w Domu Pomocy Społecznej z siedzibą w Lublinie przy ul. Ametystowej 22 im. Błogosławionego Jana Pawła II, przeznaczone są dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, niepełnosprawnych fizycznie oraz osób z zaburzeniami psychicznymi, które ze względu na stan zdrowia uczestniczą w procesie usamodzielnienia w środowiskowych domach samopomocy, warsztatach terapii zajęciowej lub zakładzie aktywności zawodowej, dla których pobyt w mieszkaniu chronionym ma stanowić etap w procesie rehabilitacji społecznej lub zawodowej. Kolejnych 6 mieszkań chronionych prowadzonych jest przez organizację

pozarządową - Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia.” Stowarzyszenie dysponuje 16 miejscami dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

3. CELE PROGRAMU

„Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublina” zmierza do zapewnienia osobom niepełnosprawnym godnego funkcjonowania we wszystkich sferach życia. Ma za zadanie objąć swoim zasięgiem osoby o różnych rodzajach niepełnosprawności i zapewnić wieloaspektowość wsparcia. Różnorodne działania w zakresie rehabilitacji, zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej, usług, podnoszenie wiedzy o przyczynach powstawania niepełnosprawności, stworzenie większych możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, wsparcie działań samopomocowych, tworzenie odpowiedniej infrastruktury oraz promocję osiągnięć, ułatwią osobom niepełnosprawnym komunikowanie swoich potrzeb a przez to poprawę jakości ich życia.

„Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublina” został opracowany i zaktualizowany w odniesieniu do „Strategii rozwiązywania problemów społecznych Miasta Lublin 2013-2015”

Cele Programu pokrywają się więc z celami określonymi w Strategii.

Cel główny: Stworzenie warunków dla godnego funkcjonowania w społeczeństwie osób niepełnosprawnych.

Cele szczegółowe:

- I. Wspieranie i realizacja działań zmierzających do udostępnienia przestrzeni publicznej oraz informacji.
- II. Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych.
- III. Podniesienie efektywności systemu rehabilitacji społecznej.
- IV. Integracja społeczna dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
- V. Wspieranie działań w ramach rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Cele szczegółowe stanowią wyjście do sformułowania zadań, które wyznaczają kierunki ich realizacji. Konkretnie działania wynikają przede wszystkim z potrzeb środowiska osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

4. POTRZEBY W ZAKRESIE WSPARCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W LUBLINIE

4.1. Wspieranie i realizacja działań zmierzających do udostępnienia przestrzeni publicznej oraz informacji.

Kluczowym problemem, od którego likwidacji należy podjąć działania zmierzające do uczynienia dostępności przestrzeni publicznej jest podnoszenie świadomości osób decyzyjnych, architektów, planistów oraz wszystkich innych uczestników życia społecznego poprzez propagowanie idei projektowania uniwersalnego. „Otoczenie człowieka powinno być projektowane z myślą o osobach w różnym wieku, mających różny stopień sprawności motorycznej i poznawczej, zróżnicowane doświadczenia i żyjących w odmiennych obszarach kulturowych. Projektowanie dla wszystkich (*design for all*) koncentruje się na szeroko rozumianej różnorodności człowieka i w tym sensie ma uniwersalny charakter (*universal design*): nikt nie podlega wykluczeniu, a korzyść odnosi każdy użytkownik przestrzeni publicznej. Identyfikacja potrzeb tak zwanych ekstremalnych użytkowników (*extreme users*) – na przykład osób cierpiących na choroby rzadkie i sprzężone – którzy nie byli uwzględniani w ilościowych modelach analitycznych, pozwoliła podwyższyć jakość produktów i usług oferowanych całemu społeczeństwu. Uniwersalne projektowanie osłabia stygmatyzację osób niepełnosprawnych, oferując produkty niewymagające dodatkowej modyfikacji czy specjalnych rozwiązań funkcjonalnych. W przeszłości, gdy niepełnosprawnych – w świetle założeń modeli analitycznych – traktowano jako ludzi odbiegających od normy, przeznaczone dla nich projekty były modyfikacjami rozwiązań pierwotnie opracowanymi dla osób sprawnych. Istotą uniwersalnego projektowania jest dostępność – bez jakichkolwiek przeróbek (Trace Center, 2008) – przestrzeni publicznej dla osób, które w różny sposób się przemieszczają, z różną precyzją postrzegają otoczenie i w różnym tempie realizują codzienne działania”⁵.

Konieczna jest dalsza, sukcesywna wymiana taboru komunikacji miejskiej na pojazdy dostępne dla osób niepełnosprawnych z uwzględnieniem potrzeb wynikających z różnych rodzajów niepełnosprawności (w szczególności dla osób ze schorzeniami narządu ruchu i wzroku) w myśl zasady projektowania uniwersalnego.

Podjęcie działań zmierzających do stworzenia Lublina – miasta bez barier i przyjaznego dla wszystkich wymaga kilkuetapowego i systematycznego działania.

W ramach zadania obejmującego wdrażanie oraz realizację idei projektowania uniwersalnego jako czynnika warunkującego dostępność architektoniczną oraz dostępność przestrzeni publicznej należy podjąć działania, które pozwolą zrealizować następujące potrzeby:

⁵ M. Błaszak, Ł. Przybylski: *Rzeczy są dla ludzi. Niepełnosprawność i idea uniwersalnego projektowania*, Warszawa 2010.

1. Opracowanie diagnozy potrzeb w zakresie dostosowania poszczególnych obiektów oraz ich otoczenia (aktualizacja i analiza stanu diagnozy będącej załącznikiem do Programu).
2. Rozpowszechnianie i edukacja środowiska z zakresu projektowania uniwersalnego poprzez organizację konferencji.
3. Przestrzeganie podczas realizacji wszystkich zadań Miasta, w szczególności inwestycyjnych, modernizacyjnych i remontowych do budowania Lublina jako miasta bez barier, w tym wprowadzanie nowych udogodnień dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.
4. Utworzenie w Urzędzie Miasta Lublin stanowiska koordynatora realizacji założeń projektowania uniwersalnego.
5. Sukcesywne dostosowywanie taboru komunikacji miejskiej do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami.

Niepełnosprawność dotyka każdej płaszczyzny życia człowieka. Podczas dwuletniego funkcjonowania Ośrodka Informacji potwierdziło się, że istnieje ogromna potrzeba funkcjonowania kompleksowej, wysoce specjalistycznej i wielopłaszczyznowej usługi informacyjno-doradczej dla środowiska osób dotkniętych w sposób pośredni i bezpośredni niepełnosprawnością. Duże i rosnące zapotrzebowanie na różne informacje z zakresu niepełnosprawności, bądź z niepełnosprawnością powiązane w sposób pośredni, świadczy o trafności i potrzebie kontynuowania tego typu działalności w latach następnych. Za tą potrzebą przemawiają szczególnie problemy i tematy poruszane na różnych spotkaniach ze środowiskiem osób niepełnosprawnych na terenie Powiatu Lubelskiego Grodzkiego, które wykazują brak wiedzy środowiska osób niepełnosprawnych o możliwościach uzyskania wsparcia ze źródeł innych niż pomoc społeczna, pozostałych instytucjach wspierających czy ulgach i uprawnieniach.

W ramach zadania obejmującego zapewnienie dostępu do informacji o ulgach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych, wsparcia finansowego i rzeczowego, możliwościach rehabilitacji zdrowotnej, zawodowej i społecznej oraz funkcjonowania jednostek organizacyjnych Miasta należy podjąć działania, które pozwolą zrealizować następujące potrzeby:

1. Dostęp do wiedzy o ulgach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych, poprzez jej udostępnianie, upowszechnianie, druk materiałów informacyjnych, dostosowywanie stron internetowych jednostek organizacyjnych Miasta z uwzględnieniem potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności), przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, wspieranie organizacji pozarządowych w zakresie prowadzenia działalności informacyjnej.

4.2. Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych.

Aby mógł powstać zintegrowany system wsparcia dla osób niepełnosprawnych należy podjąć działania zmierzające do zaspokojenia poszczególnych potrzeb:

1. Aktywizowanie środowiska lokalnego na rzecz osób niepełnosprawnych poprzez współpracę instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz:
 - wspierania środowiska osób niepełnosprawnych w idei tworzenia warsztatów terapii zajęciowej dla osób niepełnosprawnych nie objętych dotąd taką formą terapii (rehabilitacją w ramach WTZ w Lublinie objęte są osoby z upośledzeniem umysłowym, niepełnosprawnością ruchową, zaburzeniami psychicznymi i dysfunkcją wzroku. W związku z tym, iż warsztaty zapewniają rehabilitację oraz wsparcie w codziennym funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych Gmina Lublin – miasto na prawach powiatu w miarę istniejących możliwości wesprze inicjatywę oddolną mającą na celu utworzenie WTZ pod potrzeby środowiska osób niepełnosprawnych);
 - zapewnienia funkcjonowania już istniejących warsztatów terapii zajęciowej (objęcie 270 osób niepełnosprawnych terapią i rehabilitacją w ramach WTZ to proces długotrwały. Aby osiągnąć poprawę funkcjonowania osób niepełnosprawnych, a także jak najwyższy poziom samodzielności w celu przejścia na kolejny etap rehabilitacji w systemie, konieczne jest zapewnienie ciągłości finansowania warsztatów w Lublinie).
 - prowadzenia Lubelskiego Centrum Aktywności Obywatelskiej jako miejsca budowania dialogu, partnerstwa i współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze działań społecznych, inicjatywami społecznymi, władzami lokalnymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz min. niepełnosprawnych mieszkańców miasta;
 - wspierania i pozyskiwania wolontariatu (wolontariat jest jedną z form działania na rzecz szeroko pojętej aktywizacji osób niepełnosprawnych);
 - stałej współpracy instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi w celu realizacji zadań publicznych oraz ustalania i realizacji potrzeb niepełnosprawnych mieszkańców miasta;
 - współpracy z uczelniami, ośrodkami badawczymi i organizacjami pozarządowymi w celach diagnostycznych – dotyczących sytuacji osób niepełnosprawnych;
 - organizowania akcji i realizacji programów upowszechniających wiedzę o przyczynach i skutkach niepełnosprawności oraz sposobach jej zapobiegania (rocznie w ramach otwartego konkursu ofert realizowane są zadania publiczne, które mają na celu niwelowanie skutków niepełnosprawności, promowanie prozdrowotnych zachowań ograniczających zachorowalność i wypadkowość oraz organizowania akcji przesiewowych. Prowadzone są także akcje i szkolenia mające na celu przeciwdziałanie

niepełnosprawności. Organizacje pozarządowe co roku zgłaszają propozycje nowych projektów w ramach zadania, obejmując nowych beneficjentów swoimi działaniami).

- doskonalenia i szkolenia kadry urzędniczej (w związku ze zmieniającymi się przepisami prawa formami pomocy dla osób niepełnosprawnych istnieje potrzeba ciągłego zdobywania wiedzy i kwalifikacji przez urzędników w Lublinie w celu kompleksowego wsparcia osób niepełnosprawnych. Pilotażowy program „Aktywny samorząd” wprowadzając w roku 2013 III moduł – szkolenia kadr samorządów oraz organizacji pozarządowych z zakresu problematyki niepełnosprawności umożliwi pozyskanie wiedzy z ww. zakresu).

2. Tworzenie i rozwijanie infrastruktury odpowiadającej potrzebom niepełnosprawnych mieszkańców Lublina i ich rodzin w zakresie:

- rozwijania sieci mieszkań chronionych (obserwuje się duże zainteresowanie tą formą wsparcia);

- diagnozowanie i coroczna analiza stanu zapotrzebowania na lokale komunalne dla osób niepełnosprawnych (na dzień dzisiejszy nie ma takich danych);

- zwiększanie dostępu osób z niepełnosprawnością narządu ruchu do zasobów mieszkalnictwa komunalnego (na dzień dzisiejszy brakuje w zasobach komunalnych Miasta mieszkań pozbawionych barier architektonicznych);

- zapewnianie dostępu do sprzętu rehabilitacyjnego w obiektach służących rehabilitacji osobom niepełnosprawnym (poprawa dostępności do rehabilitacji poprzez środki PFRON);

- organizowanie ośrodków wsparcia dla osób niepełnosprawnych, ich rodzin i otoczenia w miarę pojawiających się potrzeb i możliwości.

3. Poprzez wdrażanie i promowanie innowacyjnych form wsparcia dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych zaspokojone zostaną następujące potrzeby:

- dostęp do korzystania z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (rozwój nowych form wsparcia w ramach realizacji usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych poprawi jakość życia osób niepełnosprawnych i wpłynie na poprawę ich dostępności do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym);

- opracowanie, rozwijanie i wdrażanie kompleksowego systemu usług asystenckich i wspierających osoby niepełnosprawne i ich rodziny (pozwoli na uporządkowanie i efektywne wykorzystanie już istniejących usług oraz wypracowanie nowych form i nowej jakości usług mającej na celu poprawę funkcjonowania osoby niepełnosprawnej w środowisku domowym, szkolnym, zawodowym i w społeczności lokalnej);

- zabezpieczenie osobom najbardziej potrzebującym miejsc w domach pomocy społecznej oraz w lokalnie działających dziennych ośrodkach wsparcia;

- rzecznictwo w sprawach indywidualnych, podejmowanie interwencji w sprawach osób niepełnosprawnych związanych z poprawą jakości ich życia oraz rzecznictwo w sprawach środowiska osób niepełnosprawnych.

4.3. Podniesienie efektywności systemu rehabilitacji społecznej.

Aby podnosić jakość i efektywność systemu rehabilitacji społecznej należy wspierać aktywność osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz działania samopomocowe w celu pełnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz szeroko pojętej rehabilitacji poprzez realizację następujących działań:

1. Promocja osiągnięć osób niepełnosprawnych w ramach zadań zleczanych w otwartych konkursach ofert ma za zadanie pokazywać w przestrzeni publicznej talenty, uzdolnienia i możliwości osób niepełnosprawnych. Wernisaże, wystawy prac plastycznych, programy o tematyce związanej z niepełnosprawnością służą pełnemu uczestnictwu osób niepełnosprawnych w życiu środowiska lokalnego, poprawie ich wizerunku, przełamaniu barier mentalnych a jednocześnie zapobiegają dyskryminacji i marginalizacji potrzeb osób niepełnosprawnych. Zadanie to od wielu lat cieszy się dużym zainteresowaniem środowiska osób niepełnosprawnych.
2. Organizacja kursów i szkoleń przygotowujących do pracy z osobami niepełnosprawnymi to kolejna potrzeba zgłaszana przez środowisko osób niepełnosprawnych. W związku z pojawianiem się i rozwojem nowych form terapii rodziny, wolontariusze, bliscy i osoby pracujące w środowisku osób niepełnosprawnych dążą do ciągłego podnoszenia kwalifikacji i rozwijania kompetencji w opiece nad osobami niepełnosprawnymi. Co roku organizacje pozarządowe aplikują o środki na szkolenia i kursy mające na celu bardziej wyspecjalizowaną pomoc dla swoich beneficjentów. Szczególnym zainteresowaniem cieszą się szkolenia z terapii, opieki i pielęgnacji dzieci niepełnosprawnych.
3. W celu wychodzenia z izolacji i przeciwdziałaniu dyskryminacji osób niepełnosprawnych w ramach zadań zleconych organizowane są w Lublinie spotkania, happeningi i prezentacje artystyczne osób niepełnosprawnych. Działania te aktywizują osoby niepełnosprawne, umożliwiają uczestniczenie w życiu publicznym i wspomagają rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych, cieszą się dużą popularnością wśród osób niepełnosprawnych oraz ich najbliższego środowiska.
4. W związku z dużym zainteresowaniem osób niepełnosprawnych poradnictwem specjalistycznym np. w ramach istniejącego Ośrodka Informacji Osób Niepełnosprawnych oraz poradnictwa specjalistycznego świadczonego w ramach realizowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie projektach ze środków unijnych, istnieje potrzeba dalszego świadczenia usług

poradnictwa specjalistycznego (psycholog, psychiatra, prawnik, doradca zawodowy i inne).

5. Sport, kultura, turystyka i rekreacja osób niepełnosprawnych stanowią ważne sfery życia człowieka, mające na celu jego aktywizację i samorealizację w różnych dziedzinach życia. Środki PFRON oraz inne fundusze zewnętrzne umożliwiają dostęp szerszej liczbie osób niepełnosprawnych do tych form aktywności. Stąd wspierane są inicjatywy organizacji pozarządowych i jednostek organizacyjnych Miasta Lublin w celu organizowania i rozszerzania oferty dla osób niepełnosprawnych.
6. W 2012 roku wprowadzony został pilotażowy program „Aktywny samorząd”. W związku z przeniesieniem zadań oddziałów PFRON do realizacji przez samorządy powiatowe – program ten ma za zadanie wspierać osoby niepełnosprawne w celu zwiększenia ich aktywności w społeczności lokalnej. W związku z tym, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przekierował swoje wcześniejsze zadania do samorządów powiatowych w celu efektywniejszej pomocy osobom niepełnosprawnym. W Lublinie bezpośrednim realizatorem programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. W 2012 roku program był organizowany w IV kwartale i nie wszystkie potrzeby osób niepełnosprawnych zostały zaspokojone. Doprecyzowanie zasad oraz złagodzenie niektórych kryteriów przyznawania pomocy umożliwi w 2013 roku objęcie pomocą większej liczby osób.
7. Wsparcie działalności organizacji pozarządowych w Mieście Lublin realizowane jest m.in. poprzez zlecenie zadań publicznych ze środków PFRON, środków unijnych i budżetu miasta. Ogromne wsparcie organizacje pozarządowe otrzymują również dzięki funkcjonowaniu od stycznia 2011 r. Lubelskiego Centrum Aktywności Obywatelskiej, które jest miejscem wsparcia merytorycznego i lokalowego organizacji, realizacji licznych inicjatyw i wspólnych działań samorządu, organizacji pozarządowych i różnych instytucji na rzecz mieszkańców. Na dzień 31 grudnia 2012 r. z Centrum współpracowało 25 organizacji pozarządowych.
8. Wspieranie działań związanych z edukacją niepełnosprawnych osób dorosłych jest istotnym elementem w prowadzonych przez Miasto Lublin działań, wynikających z potrzeb tej grupy społecznej.
9. Wspieranie działań z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Nadal będzie realizowany „Program Aktywności Lokalnej Miasta Lublin na lata 2008 – 2013” poprzez programy adresowane do konkretnych grup klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie. Celem programów będzie nadal aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców oraz umożliwienie im zdobycia kompetencji niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w środowisku. W ramach realizacji programów aktywności lokalnej zastosowane zostaną instrumenty aktywnej integracji inspirowane do nowych

wyzwań, uzyskania samodzielności i kompetencji do samodzielnego radzenia sobie z problemami.

10. Aby skutecznie realizować wszelkie zadania na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców miasta Lublin, istnieje potrzeba wspierania wszelkich działań w pozyskiwaniu środków zewnętrznych w miarę pojawiających się potrzeb i możliwości: z PFRON oraz unijnych na różne typy projektów, w tym: konkursowe, systemowe i partnerskie na rzecz szeroko pojętej rehabilitacji osób niepełnosprawnych.
11. W związku z potrzebą likwidowania barier technicznych, komunikacyjnych, architektonicznych oraz społecznych w celu umożliwienia osobom niepełnosprawnym pełniejszego uczestnictwa w życiu społecznym. Jako samorząd realizujemy zadania z zakresu rehabilitacji społecznej w ramach środków PFRON będących w dyspozycji powiatu, przyznawanych Miastu na podstawie algorytmu uchwałą Zarządu PFRON. W ramach rehabilitacji społecznej mogą być realizowane zadania: dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych, likwidacji barier technicznych, architektonicznych i w komunikowaniu się, zaopatrzenia w środki pomocnicze i przedmioty ortopedyczne, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny oraz zadania zlecane organizacjom pozarządowym w drodze otwartego konkursu.
Zadania powiatu realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie na rzecz osób niepełnosprawnych umożliwiają rehabilitację społeczną i zwiększają samodzielność osób niepełnosprawnych. Dofinansowania ze środków PFRON nie są w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb osób niepełnosprawnych, dlatego też dodatkowo zleca się zadania z zakresu rehabilitacji społecznej w drodze otwartych konkursów.
Organizacje pozarządowe występujące o środki z budżetu miasta mają szeroki wachlarz propozycji rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych, które obejmują swoim działaniem. Nie wszystkie jednak organizacje otrzymują środki
w drodze otwartego konkursu ofert, natomiast potrzeby zarówno dzieci, jak i osób dorosłych w zakresie rehabilitacji są ciągłe i wymagające nakładów finansowych oraz dostępu do coraz nowocześniejszych form i metod rehabilitacji.
12. Likwidacja barier w zakładach opieki zdrowotnej i placówkach edukacyjnych w zakresie umożliwiania osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania to kolejna z form wykorzystania środków finansowych pochodzących z programów celowych PFRON np. obszar B „Programu wyrównywania różnic między regionami II”.
13. Likwidacja barier transportowych realizowana jest również ze środków PFRON pochodzących z programów celowych np. obszar D „Programu wyrównywania różnic między regionami II”.

4.4. Integracja społeczna dzieci i młodzieży niepełnosprawnej

Zaspokojenie potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie edukacji należy realizować poprzez zapewnienie dzieciom i ich rodzinom aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, zapewnienie możliwości pobierania nauki, jak również zdobywania przyszłego zawodu we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami a także promowaniu działań placówek realizujących programy na rzecz integracji i rozwoju dzieci i młodzieży.

Należy zatem uwzględnić:

1. Prowadzenie działań dążących do przystosowania placówek edukacyjnych, szczególnie prowadzących oddziały integracyjne do potrzeb uczniów z różnymi dysfunkcjami, zastosowanie nowych form, udogodnień np. w języku Brajla.
2. Nawiązanie współpracy oraz wymiana danych o liczbie niepełnosprawnych dzieci w celu programowania i zabezpieczania ich potrzeb edukacyjnych.
3. Rozszerzanie i dostosowywanie oferty placówek specjalistycznych dla osób z różnymi niepełnosprawnościami, szczególnie dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i pomocy rodzinie.
4. Rozpowszechnianie informacji na temat form wsparcia w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju.
5. Dostosowanie sal lekcyjnych i pomieszczeń bytowych do potrzeb niepełnosprawnych uczniów.
6. Zwiększenie liczby oddziałów integracyjnych, jako realizacji idei kształcenia zintegrowanego.
7. Prowadzenie różnorodnych zajęć wspierających edukację dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
8. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom możliwości korzystania z doradztwa specjalistycznego w zakresie wyboru kierunku kształcenia oraz późniejszego ukierunkowania zawodowego.
9. Dostosowywanie oferty szkół do potrzeb osób niepełnosprawnych i potrzeb rynku pracy.
10. Prowadzenie działań dążących do zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do wszystkich form i szczebli edukacji.
11. Wsparcie procesu edukacji młodzieży niepełnosprawnej i przygotowanie do wejścia na rynek pracy.
12. Sukcesywne wprowadzanie asystentów edukacyjnych oraz nauczycieli wspomagających do placówek edukacyjnych, jako osób wspomagających proces edukacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
13. Organizowanie zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej stosownie do ich potrzeb możliwości w pobliżu ich miejsca zamieszkania.

4.5. Aktywność zawodowa niepełnosprawnych mieszkańców Lublina

Zatrudnienie dla osoby niepełnosprawnej, zgodnie z jej możliwościami i zainteresowaniami, jest sposobem na polepszenie sytuacji ekonomicznej, zwiększa poczucie własnej wartości i wpływa na zwiększenie samodzielności.

Potrzeby w zakresie realizacji ww. zadania, to:

1. Umożliwianie aktywności zawodowej oraz łatwego powrotu na rynek pracy osobom, które nabyły niepełnosprawność.
2. Pozyskiwanie środków pozabudżetowych na działania mające na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych.
3. Rozwijanie zatrudnienia wspieranego i staży dla osób niepełnosprawnych.
4. Kształtowanie świadomości osób niepełnosprawnych pod kątem wymagań na rynku pracy.
5. Kształtowanie aktywnych postaw zawodowych osób niepełnosprawnych na rynku pracy.
6. Świadczenie poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy dla niepełnosprawnych osób bezrobotnych lub poszukujących pracy.
7. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym przekwalifikowanie, nabycie nowych umiejętności oraz doświadczenia zawodowego.
8. Wsparcie przedsiębiorczości osób niepełnosprawnych.
9. Przystosowanie stanowisk pracy do potrzeb niepełnosprawnych pracowników.
10. Wprowadzenie ułatwień w podjęciu pracy przez osoby niepełnosprawne dzięki programom PFRON.
11. Rozwijanie aktywnej polityki rynku pracy w zakresie działań objętych pomocą społeczną, wspieranej przez realizację sektorowych i regionalnych programów.
12. Podniesienie wiedzy i świadomości dotyczącej rynku pracy poprzez wzmocnienie dialogu społecznego i partnerstwa na rynku pracy.
13. Łagodzenie społecznych skutków długotrwałego bezrobocia i przeciwdziałanie dyskryminacji na rynku pracy.
14. Podniesienie poziomu aktywizacji społeczno-zawodowej osób bezrobotnych i świadczeniobiorców pomocy społecznej.

5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Finansowanie poszczególnych zadań realizowane będzie:

- ze środków własnych Miasta,
- ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (nie wymieniono wszystkich Programów z uwagi na ciągłe zmiany wprowadzane przez Fundusz oraz brak możliwości przewidzenia kolejnych zmian),
- z funduszy unijnych,
- z budżetu Państwa,
- z innych dostępnych źródeł np. poprzez udział w różnych Projektach , Funduszach itp.

6. ZADANIA DO REALIZACJI NA LATA 2013-2015.

Zadania do realizacji na okres trwania Programu przedstawione zostały w tabeli stanowiącej załącznik nr 1 do Programu.

Podsumowanie

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych został opracowany w oparciu o założenie, że osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.

Program nawiązuje do następujących deklaracji zawartych w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych (**Karta Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 1 sierpnia 1997 r.** uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej M. P. z 1997 r., Nr 50, poz. 475) mówiących o prawie osób niepełnosprawnych do:

- dostępu do wczesnej diagnostyki;
- nauki w szkołach wspólnie z pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również korzystanie ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej;
- pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych;
- pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystanie z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga – prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych;
- życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym:
 - ✓ dostępu do urzędów i obiektów użyteczności publicznej,
 - ✓ swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu,
 - ✓ dostępu do informacji;
- pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do zainteresowań i potrzeb.

Osoby niepełnosprawne mają prawo do samostanowienia, aktywnego i godnego życia, w tym do korzystania z praw i wywiązywania się z obowiązków ustanowionych dla wszystkich obywateli.

Poszanowanie prawa osób z niepełnosprawnościami do samostanowienia wiąże się z zasadą wyrównywania szans, czyli dostarczania przez państwo, samorząd, instytucje publiczne i niepubliczne usług społecznych w taki sposób, aby były powszechnie dostępne dla wszystkich obywateli, w tym dla osób z niepełnosprawnościami.

Dostępność usług, działań, informacji powinna być zagwarantowana w dokumentach miejskich, które dotyczą jakości życia mieszkańców (lokalne programy, strategie). Proces wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami powinien obejmować podejmowanie decyzji, projektowanie rozwiązań, ich wdrażanie i ewaluację. Warto zauważyć, że wiele rozwiązań dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami jest przydatna dla dużo większej części społeczności – rodziców i opiekunów małych dzieci w wózkach czy osób w podeszłym wieku.

Zasada wyrównywania szans wiąże się z zasadą niezależnego życia, odnoszącą się do samostanowienia o swoim życiu i samodzielności w wykonywaniu

codziennych czynności. Pomoc i wsparcie powinny być dostosowane do specyficznych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, przy czym usługi wspierające należy rozwijać w kierunku umożliwienia tym osobom niezależnego życia.

Działania podejmowane na rzecz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością muszą mieć charakter interdyscyplinarny oraz międzyresortowy. W związku z tym realizacja Programu Działań musi opierać się na ścisłej współpracy Wydziałów Urzędu Miasta oraz jednostek organizacyjnych z różnych obszarów funkcjonowania mieszkańców – od zdrowia oraz pomocy i polityki społecznej przez edukację, sport, kulturę po mieszkalnictwo, infrastrukturę i architekturę. Wymaga to wprowadzenia efektywnych mechanizmów wymiany informacji oraz podejmowania decyzji.

WYKAZ TABEL I WYKRESÓW

Tabele

Tabela 1. Analiza porównawcza problemów społecznych	11
Tabela 2. Liczba osób z orzeczeniem poszczególnych schorzeń i dysfunkcji	14
Tabela 3. Kalkulacja środków przeznaczonych na roczne funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej w Lublinie..	24
Tabela 4. Wykaz warsztatów terapii zajęciowej w Lublinie	25
Tabela 5. Realizacja zadań publicznych ogłoszonych w otwartym konkursie ofert w ramach „Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin w latach 2008-2013” – środki pochodzące z budżetu Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu	27
Tabela 6. Wykorzystanie środków MOPR w latach 2010-2011	30
Tabela 7. Świadczeniobiorcy pomocy w formie usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, przyznanej przez MOPR w 2011 roku Wykorzystanie środków MOPR w latach 2010-2011	31
Tabela 8. Liczba miejsc i mieszkańców w domach pomocy społecznej na terenie miasta Lublin w 2011 roku	32
Tabela 9. Liczba osób korzystających z pomocy w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia w mieście Lublin, w 2011 roku	34
Tabela 10. Liczba uczniów i wychowanków w szkołach specjalnych i ośrodkach	40
Tabela 11. Projekty aktualnie realizowane samodzielnie przez szkoły z funduszy europejskich w szkołach specjalnych lub integracyjnych prowadzonych przez Miasto Lublin.....	41
Tabela 12. Osoby niepełnosprawne według wieku w 2011 r.	44
Tabela 13. Osoby niepełnosprawne według rodzaju niepełnosprawności w 2011 r.....	45
Tabela 14. Niepełnosprawni według stopnia niepełnosprawności	45

Wykresy

Wykres 1. Powody przyznania pomocy przez MOPR w 2011 roku	12
Wykres 2. Liczba wydanych orzeczeń w latach 2006 – 2011 roku	14
Wykres 3. Osoby niepełnosprawne według stopnia niepełnosprawności w 2011r ...	46

ZAŁĄCZNIKI

1. Realizacja zadań w latach 2013 – 2015